

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1081

5. SIJEČNJA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Popis 2022.

Najveći udio Hrvata
ima MONOŠTOR

SADRŽAJ

9

Manjinska prava na primjeru Njemačke i Danske
Obrazovanje i politička zastupljenost

12

Tatjana Horvatić, Ministarstvo kulture i medija Hrvatske
Čuvanje znanja i vještina koje su ljudi stjecali stoljećima

16

Dodijeljene 73 jednokratne pomoći za studente koji studiraju u Srbiji
»Drago nam je što su nas se sjetili«

20

Sastanak premijerke i poljoprivrednika
Brojna otvorena pitanja

30

Zajednički koncert župnih zborova Srijemske biskupije
Božić u Srijemu

34

Katoličko društvo *Ivan Antunović*
Objavljena Subotička Danica za 2024.

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mira Tumbas (predsjednica), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Novi početak

U godini koja je tek počela smiješe nam se opet izbori. Oni lokalni sigurno (izuzimajući 65 lokalnih samouprava gdje su 17. prosinca građani birali i svoju lokalnu vlast). Beogradski se još važu. Hoće li morati biti ponovljeni ili će vlast ustrajati u namjeri da dokaže da su izbori za glavni grad bili bez mrlje? Mišljenja su podijeljena. Od onih da će to biti ustupak oporbi i nezadovoljnim građanima na ulici do onih da **Vučić** neće dati Beograd.

Podijeljena su i mišljenja o tome treba li oporba koja prosvjeduje prihvatiti osvojena zastupnička mjesta u republičkoj i pokrajinskoj skupštini i time priznati izborne rezultate ili bojkotirati ulazak i tako sebe ostaviti van institucija. Presjeći će morati oni sami, ali i jedna i druga odluka neće proći bez posljedica. Ako uđu, iznevjerit će očekivanja građana čiju potporu imaju i koji su izašli na prosvjede. Ako ne uđu, uskratit će sebi priliku da političku borbu vode za skupštinskom govornicom. Usudila bih se reći: bit će zadovoljni i ako se ponove (samo) beogradski izbori. Tim prije, jer je izostala neka ozbiljnija potpora Zapada onima koji osporavaju regularnost prosinačkih izbora. Usprkos tome što Europska unija ima i gospodarsku i političku moć da »pritisne« službeni Beograd. Ali čini se da je od te moći veći strah od definitivnog okretanja Beograda istoku (Moskvi i Pekingu), pa se za sada važe koliko, kada i kako pritisnuti srbijansku vlast i koliko, kada i kako dati potpore oporbi.

I sve to u godini kada se održava nekoliko izbora koji će utjecati na globalnu politiku. Europska unija bira nove zastupnike za Europski parlament, predsjednika Rusija, Sjedinjene Američke Države, Tajvan.

Europski izbori ne bi trebali donijeti neke tektonske promjene, ali EU u 2024. godini treba dogovoriti paket mjera za migracije i azil, ali i usvojiti konkretne mjere za vječno problematični zapadni Balkan. Za Europsku uniju 2024. je i godina u kojoj je Unija proširena na zemlje nekadašnjeg Istočnog bloka.

No, godina je tek počela.

Z. V.

Godina ključnih izbora u svijetu

Godina u koju smo zakoračili, 2024., bit će godina izbora. Krenimo od nas. Premda je »stara« godina završena izvanrednim parlamentarnim, beogradskim i lokalnim izborima u 65 općina i gradova, ni u novoj godini izbora neće manjkati. Izbora će biti u 17 beogradskih općina, velikim gradovima poput Niša i Novog Sada i još 40 gradova i općina u kojima je istekao mandat vijećnicima u lokalnim skupštinama.

Najveća pažnja je usmjerena k izborima za vijećnike skupština općina u Beogradu, jer je rezultat proteklih izbora za Skupštinu grada Beograda pokazao kako je odnos snaga takav da niti ponovljeni izbori za glavni grad nisu isključeni. Trenutno niti jedna stranka ili koalicija u gradskom parlamentu nema potrebnu većinu od 56 vijeć-

nika, a konačni rezultati nakon ponovljenih izbora očekuju se tek sredinom siječnja.

Četiri ključna izbora

Za nas su domaći izbori svakako najvažniji, ali globalno gledajući skoro polovica svijeta izlazi na izbore, a oko 30 država bira svog predsjednika. Najveća pažnja svjetske javnosti je usmjerena ka četiri izborna procesa: predsjedničke izbore u Rusiji, predsjedničke izbore u SAD-u, izbore za novi sastav Europskog parlamenta i parlamentarne izbore u Indiji. Izbori koji u njima predstoje 2024. određivat će svjetsku politiku sljedećih nekoliko godina pa i utjecati na nas.

Hoće li se **Donald Trump** vratiti u Bijelu kuću kao 60. predsjednik ili će **Joe Biden** ostati na vlasti do svoje 86. godine odlučit će izbori koji će biti održani 5. studenoga u SAD-u. Trump ulazi u utrku za nominaciju Republikanske stranke kao izraziti favorit, usprkos višestrukim kaznenim postupcima koji se vode protiv njega.

U Rusiji pak sasvim druga situacija. Tamo je na vlasti **Vladimir Putin** posljednje 23 godine, a Ustav, koji je izmijenjen 2020., teorijski mu omogućuje da ostane na vlasti do 2036. godine. Analitičari ocjenjuju kako je gotovo sigurno da će na izborima pobijediti Putin i biti na vlasti najmanje do 2030. Na izborima u ožujku odlučuje se o

tome, od potencijalnih kandidata iz oporbe dvojica su u zatvoru. Prvi put će glasanje na predsjedničkim izborima u Rusiji trajati tri dana, od 15. do 17. ožujka. Analitičari i svjetski mediji pišu da Vladimir Putin i dalje uživa široku podršku, usprkos tome što je započeo veoma skup rat u Ukrajini koji je odnio tisuće života ruskih državljana, i koji je izazvao i napade unutar Rusije.

Stanovnici Indije imat će mogućnosti glasanja od travnja do svibnja na izborima na kojima premijer **Narendra Modi** i njegova nacionalistička partija BJP traže treći mandat s velikim šansama da ga i dobije. Ovo glasanje smatra se najvećim svjetskim izborima, jer se održavaju u zemlji čija populacija iznosi 1,4 milijardu. Od kada je Modi preuzeo dužnost premijera, Indija se popela s mjesta desete najveće ekonomije u svijetu na petu poziciju. Naredna godina mogla bi biti ključna za budućnost indijske demokracije i za njene odnose sa Zapadom, navode mediji.

Izbori u Europi

Od 6. do 9. lipnja će i više od 400 milijuna birača s pravom glasa iz 27 zemalja Europske unije birati 720 članova Europskog parlamenta. Ovogodišnji izbori za Europski parlament trebali bi imati značajnu ulogu i prilikom izbora rukovodstva Europske komisije na čijem čelu je sada **Ursula von der Leyen**. »Geopolitički monitor« je predvidio koje bi mogle biti četiri potencijalne ideološke kompozicije poslije europskih izbora. Prva je Europa desnice, koalicija koju bi činile stranke desnice, bez socijalista, ali uz liberalne. Ocjenjuje se da je ovakva koalicija malo vjerojatna, naročito zbog različitih pozicija po pitanjima europskih integracija, imigracije, vladavine prava i rata u Ukrajini. Druga potencijalna koalicija je »konzervativna Europa« koju bi činile stranke centra i više stranaka desnice. Treća opcija koja se ističe je »zelena i Europa desnog centra« koja bi uz konzervativce, socijaliste i liberalne uključivala i zelene, za koju se predviđa da je malo vjerojatna, a četvrta opcija je »Nova stara Europa« aktualna koalicija konzervativaca, socijalista i liberala koja bi vjerojatno podržala reizbor Ursule von der Leyen.

Na europskom kontinentu u 2024. godini parlamentarni izbori bit će održani u Bjelorusiji i Belgiji.

Hrvatska, Sjeverna Makedonija, Rumunjska, Litva i Gruzija ove godine trebaju održati i parlamentarne i predsjedničke izbore, dok Azerbajdžan, Finska, Moldavija i Slovačka biraju samo predsjednike.

Na proljeće bi i Ukrajina trebala birati predsjednika, ali su izbori neizvjesni zbog rata. Do kraja godine izbori očekuju i Veliku Britaniju, gdje analitičari očekuju povratak Laburističke stranke na vlast nakon gotovo četrnaest godina vladavine konzervativaca.

H. R.

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Natječaj za dodjelu stipendija studentima

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavljuje Javni natječaj za dodjelu stipendija studentima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske – za akademsku godinu 2023./2024.

Središnji državni ured za Hrvate izvan RH je za akademsku godinu 2023./2024. značajno povećao broj stipendija te će se studentima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske dodijeliti – 1500 stipendija za akademsku godinu 2023./2024., od čega 300 stipendija za studij u Hrvatskoj (200 stipendija za pripadnike

hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini, 60 stipendija za pripadnike hrvatske nacionalne manjine i 40 stipendija za pripadnike hrvatskog iseljeništva), 1000 stipendija za studij u Bosni i Hercegovini, 30 stipendija za studij u Crnoj Gori, 5 stipendija za studij u Republici Kosovo, 15 stipendija za studij u Republici Sjevernoj Makedoniji i 150 stipendija za studij u Republici Srbiji. Stipendije se dodjeljuju studentima za jednu akademsku godinu jednokratno, odnosno za razdoblje od 10 mjeseci u mjesečnom iznosu od 150,00 EUR.

Pravo sudjelovanja na Javnom natječaju imaju studenti – pripadnici hrvatskog naroda izvan Hrvatske, koji su upisani u statusu redovitog studenta na javnim visokim učilištima u Republici Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Republici Kosovo, Republici Sjevernoj Makedoniji i Republici Srbiji.

Prijava na Javni natječaj obvezno se podnosi u elektroničkom (sva dokumentacija) i papirnatom obliku (Izjava prijavitelja o točnosti podataka, ovjerena potpisom studenta/ice, izvornik). Prije nego se e-prijavni obrazac konačno spremi i pošalje putem računalnog sustava (poveznica: <https://eprijave-hrvatiizvanrh.gov.hr/>), potrebno je preuzeti prilog Izjava prijavitelja o točnosti podataka koju je potrebno ispisati i vlastoručno potpisati, a svu ostalu traženu dokumentaciju potrebno je učitati u sustav. Vlastoručno potpisanu Izjavu prijavitelja o točnosti podataka potrebno je učitati u sustav, a izvornik iste preporučeno poštom dostaviti na adresu: Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pantovčak 258, 10000 Zagreb, Republika Hrvatska s naznakom: »Za Javni natječaj za dodjelu stipendija studentima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan RH – za akademsku godinu 2023./2024.«.

Rok za podnošenje prijava u elektroničkom i papirnatom obliku je od 20. prosinca 2023. do 19. siječnja 2024. godine. Prijave s nepotpunom dokumentacijom ili prijave/dopune prijava koje ne budu podnesene u roku i na način propisan Javnim natječajem, neće se razmatrati. Dostavljena dokumentacija na Javni natječaj ne vraća se podnositelju prijave.

Za sve dodatne informacije vezane uz Javni natječaj kandidati mogu poslati pisani upit do isteka roka za podnošenje prijava na adresu e-pošte: stipendije@hrvatiizvanrh.hr ili nazvati na broj: +385 (0)1/6444-687, +385 (0)1/6444-651, svaki radni dan od 10 do 14 sati.

Poveznica na E-natječaj: <https://eprijave-hrvatiizvanrh.gov.hr/>

Najveći udio Hrvata ima **MONOŠTOR**

Iako ne u apsolutnim brojkama, u relativnim se udio Hrvata povećao u nekoliko mjesta: u Donjem Tavankutu (s 38,1 na 42,2 %), Đurđinu (s 33,9 na 36,3 %), Mirgešu (s 25,9 na 26,8 %), Beregu (s 49,9 na 52,1%) i Bikić Dolu (s 12,3 na 12,6%).

Prema rezultatima Popisa u Srbiji živi 39.107 Hrvata koji čine 0,59 % ukupnog stanovništva. Najveći udio Hrvata živi u Vojvodini, gdje 32.684 pripadnika zajednice čine 1,9 % ukupnog stanovništva.

Hrvati u Vojvodini izrazito su disperzirani, ali je njihova koncentracija najveća u Sjevernobačkom, Zapadnobačkom te Srijemskom području.

Natpolovična većina u Monoštoru i Beregu

Hrvati su većinsko stanovništvo u osam naseljenih mjesta u Srbiji – u Sjevernobačkom i Zapadnobačkom području.

Mjesta gdje Hrvati čine najbrojniju nacionalnu zajednicu u Zapadnobačkom području su: Monoštor, Bereg i Sonta, a u Sjevernobačkom području su: Donji Tavankut, Mala Bosna, Đurđin, Žednik i Bikovo.

Broj mjesta u kojima su Hrvati najbrojnija nacionalna manjina je 30.

Osim već spomenutih osam gdje su ujedno i najbrojnija nacionalna zajednica, preostala naselja gdje su Hrvati najbrojnija nacionalna manjina su: Sot, Morović, Kukujevi, Jamena, Ilinci, Gibarac, Vašica, Batrovci, Adaševci u Općini Šid; Novi Banovci i Golubinci u Općini Stara Pazova; Ruma i Platičevo u Općini Ruma; Novi Slankamen, Indija i Beška u Općini Indija; Srijemska Mitrovica i Stara Bingula u Gradu Srijemska Mitrovica; Srijemski Karlovci u istoimenoj općini te Sombor, Kolut, Kljajićevo i Gakovo u Gradu Somboru.

Na razini općine ili grada Hrvati nigdje nisu najbrojnija nacionalna zajednica, ali su u četiri općine/grada najbrojnija manjinska nacionalna zajednica: u Gradu Srijemska Mitrovica te općinama Apatin, Srijemski Karlovci te Indija.

Procentualno ih najviše ima u Općini Apatin, gdje čine 8,9 % od ukupnog stanovništva.

U dva mjesta Hrvati čine natpolovičnu većinu. U Monoštoru u odnosu na ukupan broj stanovnika ima 52,3 % Hrvata što ga čini mjestom s najvećim udjelom Hrvata u Srbiji. Drugo mjesto je Bereg, s 52,1 % Hrvata. Sve do

ovoga Popisa natpolovičnu većinu Hrvata imala je i Sonta, koja je sada spala na 47,2 %.

Prema udjelu Hrvata u ukupnom broju stanovnika slijedi Donji Tavankut (42,2 %), Sot (39,1 %), Mala Bosna (38,9 %), Đurđin (36,2 %), Žednik (30,9 %), Stara Bingula (28,6 %), Mirgeš (26,8 %), Gornji Tavankut (25,5%), Bikovo (24,5 %), Ljuba (23,5 %), Batrovci (22,3 %), Plavna (19,5 %), Lemeš (16,8 %), Bođani (15,3 %), Bikić Do (12,5 %), Platičevo (11 %), Riđica (11 %), Vajska (10,6%), Golubinci (10,5 %) i Novi Slankamen (10,2 %).

U ostalim mjestima Hrvatima se izjasnilo manje od 10 % stanovnika.

Između 5 i 10 % Hrvata u odnosu na ukupan broj stanovnika imaju: Mišićevo (9,4 %), Subotica (7,6 %), Bez-

Teritorij	Ukupno	Hrvati	Hrvati u %
SJEVERNOBAČKO PODRUČJE	160163	10646	6,6
Subotica	123952	10431	8,4
Bajmak	6093	325	5,3
Bikovo	1291	317	24,6
Višnjevac	457	10	2,9
Gornji Tavankut	889	227	25,5
Donji Tavankut	1969	832	42,2
Kelebija	1969	59	3
Mirgeš	888	238	26,8
Mala Bosna	909	354	38,9
Mišićevo	266	25	9,4
Novi Žednik	1994	96	4,8
Palić	5476	215	3,9
Žednik	1564	484	30,9
Subotica	88752	6782	7,6
Bačka Topola	26228	193	0,8
Gornja Rogatica	298	10	3,3
Krivaja	365	16	4,4
Pačir	1806	22	1,2

Teritorij	Ukupno	Hrvati	Hrvati u %
JUŽNOBAČKO PODRUČJE	607178	6903	1,3
Novi Sad	368967	3877	1
Novi Sad	260438	2358	0,9
Petrovaradin	15621	730	4,7
Rumenka	6300	70	1,1
Srijemska Kamenica	12632	279	2,2
Bač	11431	873	7,6
Bač	4405	305	6,7
Bačko Novo Selo	722	31	4,3
Bođani	686	105	15,3
Vajska	2301	244	10,6
Plavna	922	180	19,5
Bačka Palanka	48265	528	1
Bačka Palanka	25476	332	1,3
Despotovo	1544	18	1,1
Karađorđevo	562	14	2,5
Neštin	609	35	5,7
Čelarevo	4128	43	1
Beočin	13875	308	2,2
Beočin	7274	177	2,4
Rakovac	2137	27	1,3
Čerević	2141	82	3,8
Vrbas	36601	379	1
Vrbas	20892	243	1,1
Savino Selo	2562	56	2,2
Srijemski Karlovci	7872	337	4,3
Srijemski Karlovci	7872	337	4,3
Titel	13984	87	0,6
Titel	1522	74	1,6

dan (7,5 %), Kolut (7,4 %), Bač (6,7 %), Hrtkovci (6,6 %), Vašica (6,5 %), Morović (6,4 %), Gibarac (6,1 %) Stanišić (5,9 %), Nikinci (5,9 %), Neštin (5,7 %), Bajmak (5,3 %) i Sombor (5,1 %).

U Bačkoj gotovo 80 % Hrvata

Prema Popisu 2022. najviše Hrvata živi u Bačkoj, gdje je skoncentrirano gotovo 80 % Hrvata Vojvodine i preko 60 % Hrvata Srbije.

Broj Hrvata u Bačkoj je 25.147 i oni čine 2,7 % ukupnog stanovništva ovoga područja.

Mjesta s najvećim brojem Hrvata su Subotica (6.782), Novi Sad (2.358), Sombor (2.140), Sonta (1.508) i Monoštor (1.384).

Njihov udio u odnosu na ukupno stanovništvo najveći je u Monoštoru (52,3 %), Bregu (50,1 %), Sonti (47,2 %), Donjem Tavankutu (42,2 %) i Maloj Bosni (38,9 %).

U Srijemu ima 5.741 Hrvata koji čine 2 % stanovništva ovoga područja.

Najveći broj Hrvata u Srijemu živi u Srijemskoj Mitrovici (1.145), Rumi (548), Šidu (451) i Golubincima (439).

Mjesta s najvećim udjelom Hrvata su Sot (39,1 %), Stara Bingula (28,6 %), Batrovci (22,3 %) i Ljuba (23,5 %).

Najmanje Hrvata ima u Banatu – 1.787, gdje je i njihov udio u ukupnom stanovništvu najmanji – 0,3 %.

Samo u tri naseljena mjesta njihov udio premašuje 1 % – to su Boka s 4,3 %, Opovo 2,7 % i Starčevo s 2,6 %.

Najviše Hrvata u Banatu imaju mjesta Pančevo (323), Zrenjanin (234), Starčevo (171), Opovo (110) i Vršac (99).

Teritorij	Ukupno	Hrvati	Hrvati u %
SRIJEMSKO PODRUČJE	282547	5741	2
Srijemska Mitrovica	72580	1341	1,8
Laćarak	9278	93	1
Srijemska Mitrovica	36764	1145	3,1
Stara Bingula	84	24	28,6
Indija	43443	971	2,2
Indija	24450	292	0,9
Maradik	1879	79	4,5
Novi Slankamen	2645	169	10,2
Irig	9290	153	1,6
Vrdnik	2620	75	2,9
Irig	3901	46	1,2
Šatrinci	318	14	4,4
Ruma	48621	1133	2,3
Voganj	1281	16	1,2
Žarkovac	799	14	1,7
Kraljevci	906	10	1,1
Nikinci	1551	92	5,9
Platičevo	2202	243	11
Ruma	2360	548	2
Hrtkovci	2530	166	6,6
Stara Pazova	62318	862	1,4
Golubinci	4175	439	10,5
Novi Banovci	8796	131	1,5
Stara Pazova	18522	196	1
Šid	27894	1249	4,5
Batrovci	201	45	22,3
Bačinci	990	13	1,3
Barkasovo	983	36	3,7
Bikić Do	199	25	12,5
Bingula	561	11	1,9
Vašica	1211	79	6,5
Gibarac	731	45	6,1
Erdevik	2144	78	3,6
Ilinci	602	9	1,5
Jamena	738	22	3
Kukujevci	1490	32	2,1
Ljuba	361	85	23,5
Morović	1301	83	6,4
Sot	529	207	39
Šid	12618	451	3,6

Teritorij	Ukupno	Hrvati	Hrvati u %
ZAPADNOBAČKO PODRUČJE	154491	7598	4,9
Sombor	70818	5029	7,1
Aleksa Šantić	1295	48	3,7
Bereg	769	401	52,1
Monoštor	2647	1384	52,3
Bezdan	3269	244	7,5
Gakovo	1309	26	2
Doroslovo	1084	22	2
Kolut	1037	77	7,4
Ridica	1482	37	11
Lemeš	2162	363	16,8
Sombor	41814	2140	5,1
Stanišić	2914	173	5,9
Čonoplja	2696	50	1,8
Apatin	23155	2057	8,9
Apatin	14613	463	3,2
Kupusina	1347	26	1,9
Svilojevo	880	33	3,7
Sonta	3194	1508	47,2
Kula	35592	369	1,3
Kula	14873	162	1
Crvenka	7232	80	1,1

U posljednjem međupopisnom razdoblju (2011. – 2022.) broj Hrvata u Srbiji smanjen je za 18.793 osobe, tj. 32,5 % što predstavlja preko četiri puta veću stopu depopulacije u odnosu na stopu depopulacije ukupnog broja stanovnika. Pad broja Hrvata zabilježen je u svim općinama i gradovima Vojvodine pa tako i njihovim mjestima. Najveće smanjenje u apsolutnim i relativnim vrijednostima zabilježeno je, očekivano, u mjestu s najvećim brojem Hrvata – Subotici. U posljednjem međupopisnom razdoblju Subotica (grad bez prigradskih mjesta) izgubila je 2.561 Hrvata (s 9.343 na 6.782), čiji je udio u ukupnom broju stanovnika grada opao za 1,9 % (s 9,5 na 7,6 %).

Iako u odnosu na Popis 2011. Sombor (grad bez prigradskih mjesta) bilježi smanjenje Hrvata za 723 (s 2.863 na 2.140), posljednji popis donio je promjene u nacionalnoj strukturi mjesta na korist Hrvata – postali su najbrojnija nacionalna manjina, što su do sada bili Mađari.

Hrvati u Somboru čine 5,1 % stanovnika, što je u odnosu na prijašnji popis smanjenje za 0,9 % budući da su 2011. činili 6 % stanovnika mjesta.

U Srijemskoj Mitrovici (grad bez prigradskih naselja) se također značajno smanjio broj Hrvata. U odnosu na Popis 2011., u Mitrovici ima 621 Hrvata manje (s 1.766 na 1.145), čiji je udio u ukupnom broju stanovnika grada opao za 1,7 % (s 4,8 na 3,1 %).

U Rumi se broj Hrvata smanjio za 354 (s 902 na 548), a udio u ukupnom broju stanovnika im je opao za 1 % (s 3 na 2 %).

Mjesto Šid u posljednjem međupopisnom razdoblju iz-

gubilo je 183 Hrvata (sa 634 na 451) pa im je tako udio s 4,2 spao na 3,6 %.

Iako ne u apsolutnim brojkama, u relativnim se udio Hrvata povećao u nekoliko mjesta: u Donjem Tavankutu (s 38,1 na 42,2 %), Đurđinu (s 33,9 na 36,3 %), Mirgešu (s 25,9 na 26,8 %), Beregu (s 49,9 na 52,1%) i Bikić Dolu (s 12,3 na 12,6%).

J. D. B.

U Donjem Tavankutu se povećao udio Hrvata za 4 %

Teritorij	Ukupno	Hrvati	Hrvati u %
JUŽNOBANATSKO PODRUČJE	260244	974	0,4
Pančevo	115454	556	0,5
Pančevo	73401	323	0,4
Starčevo	6661	171	2,6
Opovo	9462	119	1,3
Opovo	4147	110	2,7
SJEVERNOBANATSKO PODRUČJE	117896	290	0,2
SREDNJOBANATSKO PODRUČJE	157711	532	0,3
Zrenjanin	105722	361	0,3
Boka	1143	49	4,3

Manjinska prava na primjeru Njemačke i Danske

Obrazovanje i politička zastupljenost

Danska svake godine iz proračuna za svoju manjinu u Njemačkoj, koja broji između 50.000 i 60.000 pripadnika izdvaja 65 milijuna eura. Za škole i vrtiće ide 73,6 posto, a ostatak za mlade, sport i kulturu

Mreža manjinskih kompetencija s Akademiezentrum Sankelmark u blizini Flensburga u Njemačkoj organizirala je u prosincu skup »Manjinska pitanja u njemačko-danskoj pograničnoj regiji«.

Skup predstavlja nastavak suradnje koju je ova organizacija manjinskih stranaka iz Njemačke zajedno s European Centre for Minority Issues (ECMI) iz Flensburga ostvarila s Centrom za povijest, demokraciju i pomirenje iz Novog Sada tijekom skupa »Hrvatsko-srpski odnosi« u Golubiću (obrovačkom) u Hrvatskoj, u kolovozu ove godine. Skupu su prisustvovali predstavnici Srpskog narodnog vijeća iz Hrvatske i Hrvatskog nacionalnog vijeća iz Srbije, Instituta za migracije i narodnosti iz Zagreba, saborski zastupnici, dužnosnici hrvatske Vlade, kao i znanstvenici i politički predstavnici danske i njemačke nacionalne manjine. U ime hrvatske manjine u Srbiji u radu skupa sudjelovali su šef kabineta predsjednice HNV-a **Filip Čeliković** i glavna i odgovorna urednica *Hrvatske riječi* **Zlata Vasiljević**.

Na skupu je bilo riječi o manjinama u regionalnoj politici stabilnosti i pomirenja, manjinskoj politici na državnoj razini, iskustvima manjinske politike u Njemačkoj i Danskoj, položaju i značaju žena u manjinskoj politici.

Regija u kojoj su se vodili ratovi i mijenjale granice

Regija na njemačko-danskoj granici ne samo da je područje u kojem žive pripadnici danske i njemačke nacionalne manjine već je područje u kojem su se u posljednjih 150 godina vodili ratovi i mijenjale granice. Danas se i jedna i druga država trude graditi odnose na principima Deklaracije Bon-Kopenhagen iz 1955. godine. Ipak, 2017. danska desničarska stranka oživjela je granični spor između Njemačke i Danske iz XIX. stoljeća. Godine 2019. Danska je podigla ogradu na granici s Njemačkom, a taj potez obrazložen je zbog sprječavanja širenja afričke kuge svinja.

Njemačko-danski rat vođen je 1864. godine i tada je njemačka zauzela pokrajinu Schleswig-Holstein. Značilo je to potiskivanje danskog jezika i kulture. Dio teritorija vraćen je nakon referenduma u tom području koji je održan 1920. godine. Većina građana s pravom glasa u južnom Schleswigu opredijelila se za Njemačko Carstvo, u sjevernom Schleswigu za Kraljevinu Dansku. Nove državne granice tada su povučene između glasačke zone 1 (sjeverni Schleswig) i 2 (središnji Schleswig). Granica tada povučena važi i danas, ali to ne znači da su napeposti na granici i uskraćivanje manjinskih prava prestali, naročito u vrijeme i poslije Drugog svjetskog rata. Dvije države zato su 1955. godine usvojile Deklaraciju Bon-Kopenhagen čime je poboljšan pravni položaj Danaca i Frizijaca u Schleswigu, najsjevernijoj njemačkoj pokrajini, kao i stanovnika sjevernog dijela Schleswigu u Danskoj koji govore njemački jezik. Kao rezultat toga, Njemačka je dobila mogućnost financijski pomagati njemačku manjinu u Danskoj, što je Danska prethodno već bila učinila kada se radi o danskoj manjini i pitanjima vezanim za školstvo, kulturu, medije i društvo.

Bitka kod Dipela tijekom rata 1864. godine između pruske i danske vojske završena je pobjedom pruske vojske, a Schleswig-Holstein postao je dio pruskog, a kasnije njemačkog carstva. Dio teritorija Danskoj je vraćen poslije referenduma 1920. godine. Trebalo je 135 godina da se na obilježavanju obljetnice bitke kod Dipela zajedno nađu njemački i danski političari.

Privatne manjinske škole

U Njemačkoj postoje četiri priznate nacionalne manjine. To su Danci, Frizi, Skiti i Romi i Lužički Srbi. Danska manjina živi u pograničnom području na sjeveru Njemačke uz granicu s Danskom. Točnih podataka o broju pripadnika te manjine nema, a procjene su da ih je između 50.000 i 60.000. Isto tako, na razini procjena je i podatak da ih je prije stotinjak godina bilo oko 100.000, ali da se nakon potpisivanja Deklaracije Bon-Kopenhagen taj broj ustalio na oko 60.000. Izjašnjavanje nacionalne pripadnosti slobodna je volja, pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na kulturnu autonomiju, a same upravljaju i svojim školama.

»Pitanje upisa u školu prepušteno je roditeljima, što znači da poznavanje danskog jezika nije uvjet da bi se dijete upisalo u dansku školu u Njemačkoj. Vrtići i škole su privatni, odnosno vlasnici su udruge za obrazovanje, ali su besplatni za one koji ih pohađaju, jer troškove dotiraju obje države, a škole su dužne držati se programa države u kojoj se nalaze«, kazao je prof. dr. sc. **Martin Klatt** s ECMI-ja iz Flensburga.

Danska svake godine iz proračuna za svoju manjinu u Njemačkoj izdvaja 65 milijuna eura. Za škole i vrtiće ide 73,6 posto, a ostatak za mlade, sport i kulturu. Iako se čini mnogo, to je na razini godišnjeg proračuna kopenhaskog teatra. Danske škole u Njemačkoj pohađa oko 6.000 učenika i ta brojka je stabilna godinama unatrag. Dvojezičnih škola nema, već se u danskoj školi pohađaju i satovi njemačkog jezika. Na isti način organizirana je i nastava za njemačku manjinu u Danskoj. Posljednjih godina, osim njemačke manjine, ovu nastavu pohađaju i djeca iz obitelji koje su se u vrijeme pandemije covid-19 iz Njemačke preselile u Dansku.

U Danskoj, u pograničnom području, ima 13 škola, nekoliko vrtića, internat i jedna gimnazija na njemačkom jeziku. Kao i u Njemačkoj, to su privatne škole čiji su osnivači udruge za obrazovanje. Učenici uče njemački i danski na razini materinskog jezika kao i običaje i Danaca i Nijemaca, a škole podliježu danskim zakonima. Ipak, službeni jezik u školi je njemački.

Predstavnik danske manjine u Bundestagu

I danska manjina u Njemačkoj i njemačka u Danskoj imaju svoje zastupnike na svim razinama vlasti, ali im ulazak u vlast ne osiguravaju garantirani mandati. Jedina pogodnost koje manjinske stranke imaju u izbornom procesu je da za njih ne važi cenzus od pet posto.

Danska manjina u Njemačkoj ima svog zastupnika u Bundestagu, tri zastupnika u pokrajinskom parlamentu u Kielu i veliki broj zastupnika na komunalnoj razini. Nijemci u Danskoj imaju zastupnike na okružnoj i komunalnoj razini i tri gradonačelnika.

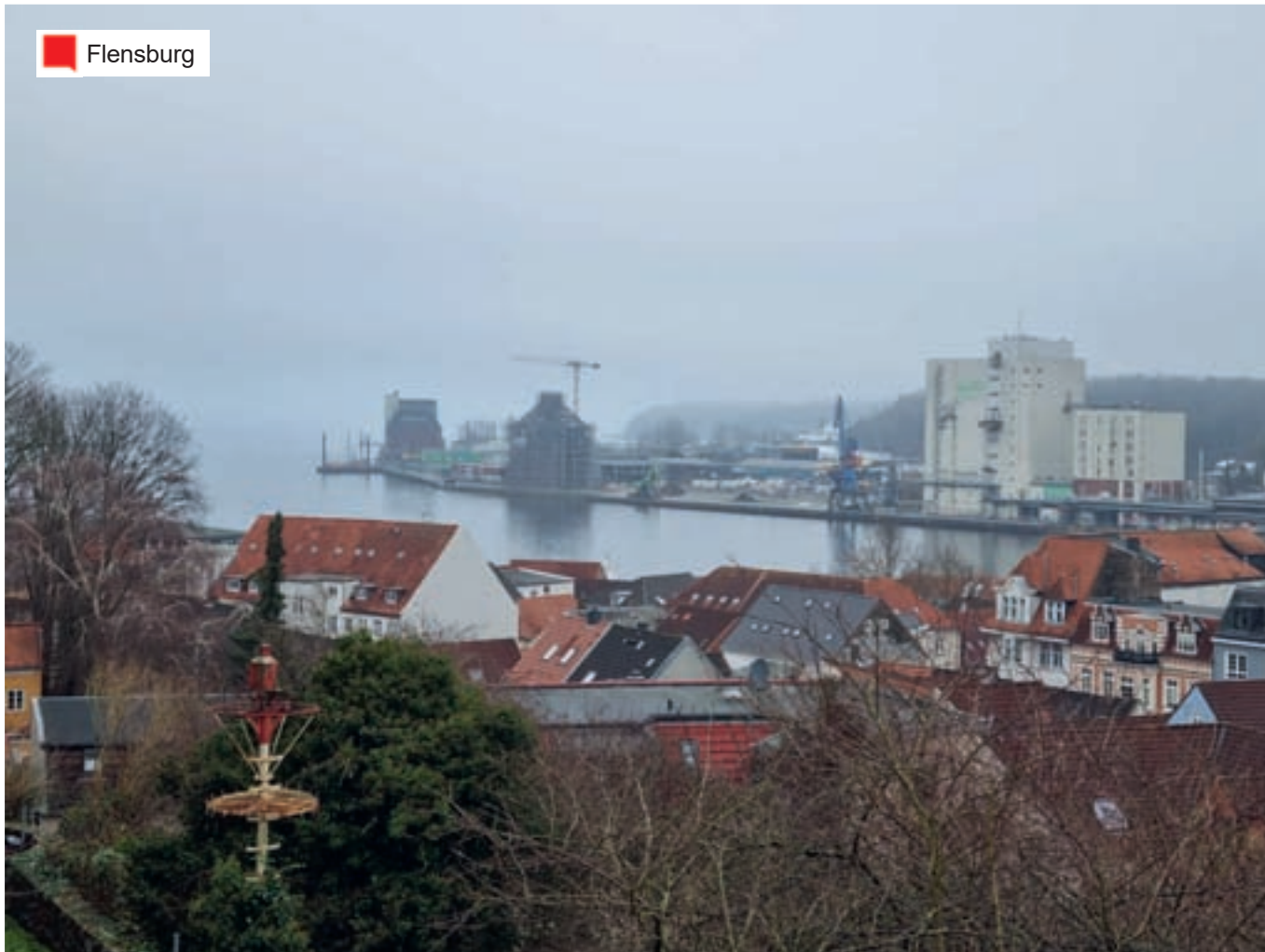
»Stranka ima oko 3.200 članova, u pokrajinskom parlamentu imamo četiri zastupnika, jednog u Bundestagu i u južnom Schleswigu oko 260 zastupnika na komunalnoj razini. U Flensburgu SSW je najjača stranka s 11 mandata. Borimo

se za dansku i frizijsku kulturu i jezik. Mi ne želimo biti asimilirani već integrirani. Naš cilj je da se Danci ovdje smatraju potpuno ravnopravnim, pa i u onom financijskom dijelu, što znači da se i za dansko stanovništvo izdvaja koliko i za njemačko. Jedan od većih problema bilo je financiranje naših škola u južnom Schleswigu, 43 škole i 57 vrtića. To je veliki sistem koji je skuplji od sistema većinskog stanovništva, jer smo raštrkani i imamo male škole i vrtiće. Mi smo rekli ako njemačka država za jednog đaka izdvoji 100 eura, onda mora isto toliko iz-

Za svoju manjinu u Njemačkoj Danska osigurava udžbenike na danskom, a pomaže i financijski u istom iznosu koliko dotira i Njemačka, a njemačka za škole na danskom izdvaja po učeniku isti iznos kao i za učenike na njemačkom jeziku. Čak su i neki od školskih objekata dansko vlasništvo.

»Matura koja se položi na danskom u Njemačkoj priznaje se, ali većina, njih oko 70 posto, odlazi na studije u Dansku i uglavnom ostaju tamo. To jeste problem za dansku manjinu u Njemačkoj«, kazao je Klatt.

 Flensburg

dvojiti i za danskog. Ali to nije dovoljno, pa nam je potrebna i potpora iz Danske. Financiranje škola u Njemačkoj u nadležnosti je pokrajina i zato je nama bilo važno da dobijemo zastupnike u parlamentu pokrajine Schleswig-Holstein«, kazao je predsjednik Pokrajinske organizacije SSW-a (Südschleswigscher Wählerverband), manjinske stranke danske i frizijske nacionalne manjine **Martin Lorenzen**.

On kaže da je danska manjina danas dobro integrirana, što je zasluga političara SSW-a u lokanim samoupravama, koji su radili na rješavanju konflikata na najnižoj razini. SSW na izborima dobiva oko 80.000 glasova, što jasno govori da je najveći broj njihovih glasača iz većinskog njemačkog stanovništva. »Prije 30 godina nije se moglo zamisliti da neki Nijemac glasuje za SSW, ali to se promijenilo, i s 35.000, 40.000 glasova, koliko smo dobivali prije 15 godina, mi smo podršku povećali na 80.000. U mnogo čemu vučemo inspiraciju iz skandinavskih zemalja gdje je razvijena socijalna mreža i transparentna uprava i to su principi koji mogu privući i njemačke glasače. Ne smatramo se samo strankom manjine već i strankom koja se zalaže za razvitak ove regije. Socijalni mediji, plakati i dobrovoljci koji rade našu promociju na ulicama. Jedna izborna kampanja košta nas oko 200.000 eura«, kazao je Lorenzen.

Iako SSW ima zastupnika u Bundestagu, odluka o sudjelovanju na izborima nije lako donijeta, jer se razmišljalo kolika će biti potpora birača koji su SSW prepoznali kao regionalnu stranku, a i pitanje je bilo koliko jedan zastupnik među njih 736 može uraditi kao pojedinac. U SSW-u sada ipak procjenjuju da je ulazak u Bundestag bila dobra odluka. **Stefan Seidler** djeluje kao novisni zastupnik, jer kao stranka manjine imaju specifičan program.

Stephan Kleinschmidt iz stranke njemačke manjine u Danskoj Schleswig-Partei (SP) zamjenik je gradonačelnika Sønderborga. SP ima tri zastupnika i treća su stranka po snazi u Gradskom vijeću.

»U četiri općine imamo 10 zastupnika. U svim tim općinama postoji zaštita manjina. Broj zastupnika podignut je na 31, kako bi se povećale šanse njemačke nacionalne manjine imati barem jednog zastupnika. Ne zauzimamo se samo za njemačku nacionalnu manjinu već za južnodanski dijalekt, regionalna pitanja, a naročito za prekograničnu suradnju«, kazao je Kleinschmidt.

I u Danskoj i Njemačkoj, bez obzira na veliki priljev novih stanovnika iz drugih država, ne pripadaju broju priznatih nacionalnih manjina. Pravo imaju samo one nacionalne manjine koje povijesno žive na tim prostorima.

H. R.

Tatjana Horvatić, voditeljica Službe za pokretnu, etnografsku i nematerijalnu kulturnu baštinu Ministarstva kulture i medija Hrvatske

Čuvanje znanja i vještina koje su ljudi stjecali stoljećima

Zaštita nematerijalne kulturne baštine je izrazito važna, jer radi na očuvanju različitosti i specifičnosti određenih područja, održavanju identiteta te čuvanju znanja i vještina koje su ljudi stjecali stoljećima *
Projekt »Živa baština« je dobar primjer kako institucija brine o baštini, umrežava, uključuje, ali i educira lokalnu zajednicu
* Razmimoilaženje različitih zajednica koje su prijavitelji može biti problem te su međusobno razumijevanje i dijalog potrebni

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Hrvatska zajednica u Srbiji započela je prije deset godina sustavnije istraživanje, prikupljanje i promoviranje svoje nematerijalne kulturne baštine. Od tada je sačinjen Registar nematerijalne kulturne baštine te zajednice s 22 elementa, koji su predstavljeni u katalogu i na izložbi »Živa baština«, na mrežnim stranicama ZKVH-a te u promotivnim filmovima. Također, u organizaciji Zavoda nedavno je u Subotici održan i seminar na temu »Nominacija nematerijalne kulturne baštine – iskustva i izazovi u Hrvatskoj i Srbiji«. Jedna od predavačica bila je i **Tatjana Horvatić**, voditeljica Službe za pokretnu, etnografsku i nematerijalnu kulturnu baštinu Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske. Tim povodom s Tatjanom Horvatić razgovarali smo o iskustvima

Hrvatske glede zaštite i očuvanja nematerijalne kulturne baštine, ali i o njezinim viđenjima onoga što je hrvatska manjinska zajednica u Srbiji uradila ili planira uraditi u tom području.

► **Hrvatska je dosta učinila na zaštiti svoje nematerijalne kulturne baštine (NKB). U nacionalni registar upisano je više od dvije stotine elemenata, među kojima se 18 nalazi i na UNESCO-ovoj listi svjetske baštine. Koliko ste u Ministarstvu zadovoljni učinjenim i koliko dobara još čeka na upis u nacionalni registar?**

Do danas je u Registar kulturnih dobara upisano ukupno 223 nematerijalnih kulturnih dobara od kojih je sedam zaštićeno Rješenjem o preventivnoj zaštiti, a 216

ima trajnu zaštitu Rješenjem o utvrđivanju svojstva kulturnoga dobra. Uz zaštićena i preventivno zaštićena kulturna dobra dio Registra je i evidencija dobara od lokalnog značenja. Predstavničko tijelo županije, Grada Zagreba, grada ili općine može proglasiti dobro od lokalnog značenja na svojem području, ali to dobro nema status zaštićenog kulturnog dobra. Takovih nematerijalnih dobara za sada ima četiri. Zadovoljni smo učinjenim, jer velik broj upisa nije samo zasluga nas koji u Ministarstvu kulture i medija zajedno sa Stručnim povjerenstvom za vrednovanje svojstva nematerijalnih kulturnih dobara provodimo postupke upisa nego i zajednica koje svoju baštinu žele očuvati. Takvu svijest stanovnika Hrvatske naročito podržavamo i poštujemo. Trenutno je u proceduri oko 20 prijedloga za upis u Registar, a konačan broj je teško predvidjeti, budući da ovisi o zainteresiranosti zajednice i nositelja, njihovom prepoznavanju svoje baštine kao važnog dijela identiteta i naravno prijavi za upis te odluci Stručnog povjerenstva.

► **Svjedoci smo nestajanja pojedinih običaja, kulturnih praksi, mjesnih govora. Koji su u Hrvatskoj najveći izazovi očuvanja nematerijalne kulturne baštine?**

Kao i u drugim državama najveći problemi su globalizacija, razne promjene u životnom i društvenom kontekstu određene zajednice, depopulacija ruralnih prostora, iseljavanje, suvremene tendencije u razvoju društva. U tom smislu je zaštita nematerijalne kulturne baštine izrazito važna, jer radi na očuvanju različitosti i specifičnosti određenih područja, održavanju identiteta te čuvanju znanja i vještina koje su ljudi stjecali stoljećima, a koji zbog navedenih problema i izazova na bilo koji način mogu biti ugroženi, pa i nestati.

► **Ministarstvo financira programe očuvanja zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara. Uspijeva li se u tome? Navedite primjer nekog od takvih programa...**

Na temelju Zakona o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave i Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi Ministarstvo godišnje raspisuje Javni poziv za predlaganje javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske. Putem Javnog poziva, kroz Program zaštite i očuvanja nematerijalnih kulturnih dobara Ministarstvo sufinancira programe očuvanja nematerijalnih kulturnih dobara koji su upisani u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske.

Izdvojila bih program očuvanja »Umijeća izrade tradicijskih ženskih frizura s područja Slavonije, Baranje i Srijema« koji provodi Kulturni centar *Gatalinka* iz Vinkovaca. Centar radi na očuvanju tradicijskih frizura od 1995. godine s posebnim naglaskom na frizurama Slavonije, Baranje i Srijema, a Ministarstvo ga financijski podržava od 2009. godine. Tako su npr. održani »Seminar o izradi tradicijskih frizura« za frizere učenike, prosvjetne djelatnike i frizere te državno natjecanje »Etno frizura Hrvatske«, a izdaje se i časopis *Etno revija*. Također, predstavljaju se suvremene frizure inspirirane tradicijskim frizurama, a vjerujem da upravo atraktivnost ovoga programa dopri-

nosi uključenosti i interesu mladih. Jedan od programa s vrlo konkretnim i značajnim rezultatima je npr. program istraživanja, dokumentiranja i promocije glagoljaške pjevanje baštine koji provodi Hrvatska kulturna udruga *Pjevana baština*. Uz pomoć Javnog poziva udruga je izdala niz multimedijalnih izdanja koji obrađuju po jednu župu i sadrže monografiju, nosač zvuka te nosač zvuka i slike. Monografije sadrže tekstove o povijesti, običajima, pjevanju, notne transkripcije i fotografije. Izdanja pri tom nisu samo zapisi s ciljem stručnog dokumentiranja nego i mediji koje je lako koristiti i izvan potrebe struke, u svakodnevnom životu, što sigurno doprinosi popularizaciji.

► **Koliko upisanih elemenata nematerijalne kulturne baštine u Hrvatskoj dolazi iz prostora kulture nacionalno-manjinskih zajednica? Neki su čak stigli i do UNESCO-ove liste...**

Do sada je devet nematerijalnih kulturnih dobara koja se odnose na tradiciju nacionalnih manjina upisano u Registar. Talijanska manjina zastupljena je u Istriotskim govorima, Istromletačkom narječju i Rovinjskoj bitinadi, slovačka manjina u Tradicijskom pokladnom ophodu Slovaka u Josipovcu Punitovačkom, albanska manjina u Govoru zadarskih Arbanasa (Arbanaški govor), rumunjska u Istrorumunjskim govorima. Određena kulturna dobra uključuju sve stanovnike nekog područja, neovisno od narodnosti kao što je to slučaj kod umijeća izrade coklija na području Like i Gorskog kotara, a zajednička baština Hrvata i Srba su npr. Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore i Glazbeni izričaj ojkanje s područja Dalmatinskog zaleđa, koji su upisani i na UNESCO-ove liste, Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore na Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva i Glazbeni izričaj ojkanje s područja Dalmatinskog zaleđa na UNESCO-ovu listu nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita.

► **Na nedavnom seminaru u Subotici ukratko je predstavljen i Registar nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji. Kako Vam se čini ta baština, odnosno projekt »Živa baština« kojim ZKVH nastoji obraditi ovo područje?**

Projekt »Živa baština« je dobar primjer kako institucija brine o baštini, umrežava, uključuje, ali i educira lokalnu zajednicu. Projekt se oslanja i na istraživanja stručnjaka iz Hrvatske dr. sc. **Milane Černelić**, redovite profesorice i dr. sc. **Marijete Rajković Iveta**, izvanredne profesorice Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koje se temom Bunjevaca u Vojvodini bave i kroz znanstveni projekt, pa je njihov doprinos u stručnom smislu inventarizacije, prepoznavanja i valoriziranja nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Vojvodini dragocjen. Dodala bih i suradnju dr. sc. **Ivane Kurtović Budja** s Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Angažman Zavoda, lokalne zajednice, pojedinaca i struke očekivano je morao polučiti ovako kvalitetan rezultat kao što je Registar nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji. On je ne samo svojevrsna baza podataka nego je ujedno i kvalitetna podloga za daljnje postupke upisa u nacionalni registar.

► U Hrvatskoj je kao kulturno blago zaštićeno i više desetaka govora i narječja, među kojima su i bunjevački govori koji se, kako se navodi, govore u dijelovima Dalmatinske zagore, Ravnih kotara, Like, Primorja, Gorskoga kotara, Slavonije i Baranje, ali i u dijelovima BiH, Srbije i Mađarske. Godine 2021. govor ovdašnjih Bunjevaca uveden je kao službeni jezik na teritoriju Grada Subotice. Kako gledate na ovaj slučaj?

Za početak se mora reći da se u dijalektološkoj (hrvatskoj, slavističkoj, poredbenolingvističkoj) literaturi bunjevački govor nikada ne navodi kao bunjevački jezik, on nema svoju ISO oznaku, a nema ni temeljne priručnike (gramatika, pravopis, rječnik), što je važno da bi se jedan jezični varijetet smatrao zasebnim jezikom. Prema genetskolingvističkom kriteriju bunjevački govori pripadaju zapadnoštokavskom, novoštokavskom ikavskom dijalektu štokavskoga narječja hrvatskoga jezika. S obzirom na to da je ishodište Bunjevaca područje omeđeno Neretvom i Zrmanjom i da osim vojvođanskih Bunjevaca postoje i primorski, lički, gorskokotarski Bunjevci, isključivo Hrvati, a s obzirom i na pisanu bunjevačku franjevačku tradiciju u Vojvodini, nesumnjivo je da bunjevački govori pripadaju hrvatskom jezičnom korpusu. Prepoznavanje

bunjevačkih govora u Hrvatskoj kao kulturnoga dobra, u skladu s UNESCO-ovom Konvencijom 2003., odnosi se na bunjevačke govore u Hrvatskoj, ali s obzirom na to da su bunjevački govori u Srbiji, u Vojvodini, preseljenički, točno se zna da su došli iz hrvatskih krajeva, ti su bunjevački govori dio jedinstvenoga hrvatskoga kulturnog dobra: bunjevački govori. U Hrvatskoj se zaštiti govora pristupa vrlo odgovorno, u skladu s Konvencijom o zaštiti nematerijalne kulturne baštine, pravnim propisima i u suradnji sa stručnjacima lingvistima. Takvim pristupom je u Registar kulturnih dobara u Hrvatskoj upisano 37 narječja, govora i dijalekata.

► Na seminaru je bilo riječi i o slučaju običaja subotičke *Dužijance* koju predstavnici dvije etničke zajednice – i Hrvati i Bunjevci – nastoje upisati na Listu elemenata nematerijalnog kulturnog naslijeđa Srbije te tu onda dolazi do prijedora i zastoja. Po Vašem mišljenju, kako se tu struka treba postaviti?

Hrvatski etnolozi konzervatori uključeni u pomaganje upisa *Dužijance* u Registar nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji su se afirmativno postavili prema ovoj problematici i svoj stav potvrdili sudjelovanjem u savjetima, stručnoj pomoći i izravnim uputama kolegama u Subotici. Struka smatra da prijedlog upisa *Dužijance* u Registar nematerijalnog naslijeđa Srbije nije sporan i da sadrži sve elemente potrebne za njezino vrednovanje kao nematerijalnog kulturnog dobra. Naravno da razmišljanje različitih zajednica koje su prijavitelji može biti problem i da su međusobno razumijevanje i dijalog potrebni.

► Kako promatrati odnos nekog nematerijalnog kulturnog dobra i njegove etničke »pripadnosti«? Naime, i sami ste ranije spomenuli da određena kulturna dobra uključuju sve stanovnike nekog područja, neovisno o narodnosti. Koji su tu najveći izazovi za struku, treba li se tu »presuditi«?

Ne vidim prijedora i potrebe za presudom. Zajedničku baštinu treba zajednički čuvati i truditi se prenositi je kao takvu budućim naraštajima.

► Postoji i međunarodna suradnja na području nematerijalne baštine. Imate li suradnju sa Srbijom na tom području i ukoliko imate, u čemu se ona ogleda?

Osim sudjelovanja hrvatskih i srpskih kolega na nekoliko sastanaka stručnjaka na području jugoistočne Europe koji organizira Regionalni centar za očuvanje nematerijalne kulturne baštine u jugoistočnoj Europi pod okriljem UNESCO-a, službenu suradnju u području nematerijalne kulturne baštine za sada nemamo.

I dalje kontrola zapošljavanja u javnom sektoru

Država će produžiti kontrolu zapošljavanja u javnom sektoru na dodatne tri godine, predviđeno je Prijedlogom Zakona o proračunskom sustavu koji je stigao u parlament, prenosi beogradski dnevni list *Politika*. Umjesto da ovo ograničenje bude ukinuto posljednjeg dana prošle godine, kako je stajalo u trenutno važećem zakonu, ono se produžava do 31. prosinca 2026. Razlog je novac, piše *Politika*, točnije nešto veća potrošnja u ovoj godini. Kako je navedeno u obrazloženju prijedloga zakona, s obzirom na ograničen fiskalni prostor u idućem razdoblju, zarade će se povećavati umjereno i kontrolirano, vodeći računa o njihovom učešću u bruto domaćem proizvodu (BDP). Zakonom je predviđen maksimalni limit rashoda za zaposlene sektora države od 10 % BDP-a i indeksiranje plaća bit će takvo da se ne pređe ova granica.

Rashodi za zaposlene u 2022. iznosili su 9,8 % BDP-a, dok su rashodi za zaposlene u 2023. premašili plan za oko 0,1 % BDP-a. Najveći dio ovog povećanja odnosi se na veću masu zarada u zdravstvu (povećanje broja uposlenih i radnih sati), pravosuđu, kao i isplaćenu pomoć uposlenima u prosvjeti.

Kako bi se spriječila odstupanja od posebnog fiskalnog pravila koje ograničava učešće rashoda za plaće oci-

jenjeno je opravdanim produženje mjere kontroliranog upošljavanja u javnom sektoru, koja je u prethodnim godinama dala izuzetne rezultate u kontroli obima ove vrste rashoda, navodi *Politika*. Korisnicima javnih sredstava dozvoljeno je da bez posebnih dozvola i suglasnosti u tekućoj kalendarskoj godini prime u radni odnos na neodređeno vrijeme i radni odnos na određeno vrijeme u svojstvu pripravnika do 70 % ukupnog broja osoba kojima je prestao radni odnos na neodređeno vrijeme po bilo kom osnovu u prethodnoj kalendarskoj godini (umanjen za broj novozaposlenih na neodređeno vrijeme i određeno vrijeme u svojstvu pripravnika), dok o prijemu novozaposlenih na neodređeno vrijeme i određeno vrijeme u svojstvu pripravnika iznad tog postotka odlučuje Vlada.

Počevši od 1. siječnja 2021. ukupan broj uposlenih na određeno vrijeme (izuzev u svojstvu pripravnika), osoba angažiranih po ugovoru o djelu, ugovoru o privremenim i povremenim poslovima, preko omladinske i studentske zadruge, kao i posredstvom agencije za privremeno upošljavanje i osoba angažiranih po drugim osnovama, kod korisnika javnih sredstava, ne može biti veći od 10 % ukupnog broja zaposlenih na neodređeno vrijeme, osim izuzetno, uz suglasnost Vlade.

H. R.

Srbija na čelu Cefte

Srbija preuzima ove godine predsjedavanje Centralno-europskom ugovoru o slobodnoj trgovini (CEFTA) što je, prema riječima savjetnika predsjednika Privredne komore Srbije **Nenada Đurđevića** naše najveće izvozno tržište. Crna Gora je već službeno predala Srbiji predsjedanje.

Kako je rekao Đurđević, predsjedanje Ceftom je formalna stvar jer se članice rotiraju, međutim ipak su od Srbije, kao najveće zemlje članice, velika očekivanja.

Velika očekivanja su prije svega od kompanija, odnosno od biznisa Srbije i članica PKS-a imajući u vidu da je Cefta praktično najveće izvozno tržište Srbije, općenito tržište gdje plasiramo robu, poslije EU. Prema posljednjim podacima do studenog je ukupan promet 5,4 milijarde eura – od toga je 3,9 milijardi izvoz, 1,4 milijarde je uvoz, odnosno dvije i nešto milijarde je suficit.

»Sporazum je u trenutku kada je donesen 2006.-2007. bio jedan veliki iskorak, ali se pokazao poslije petnaestak godina da ima mnogo problema koji ga opterećuju, te su potrebni novi iskoraci, novi okvir reforma, reorganizacija kako bi potencijali regionalne suradnje bili na najbolji mogući način prepoznati. Prioriteti su u suštini odluke koje su usvojene na tehničkim komitetima Cefte do sada, a koje evo već tri godine čekaju političke

odluke i to je opterećenje koje postoji i mi bismo trebali prevladati ta politička nesuglasja, prije svega na nivou Prištine i Beograda kako bi se 2024. godine ove odluke odblokirale i kako bi prije svega kompanije i naša ekonomija imali koristi od toga«, rekao je, među ostalim, Đurđević za RTS.

Dodijeljene 73 jednokratne pomoći za studente koji studiraju u Srbiji

»Drago nam je što su nas se sjetili«

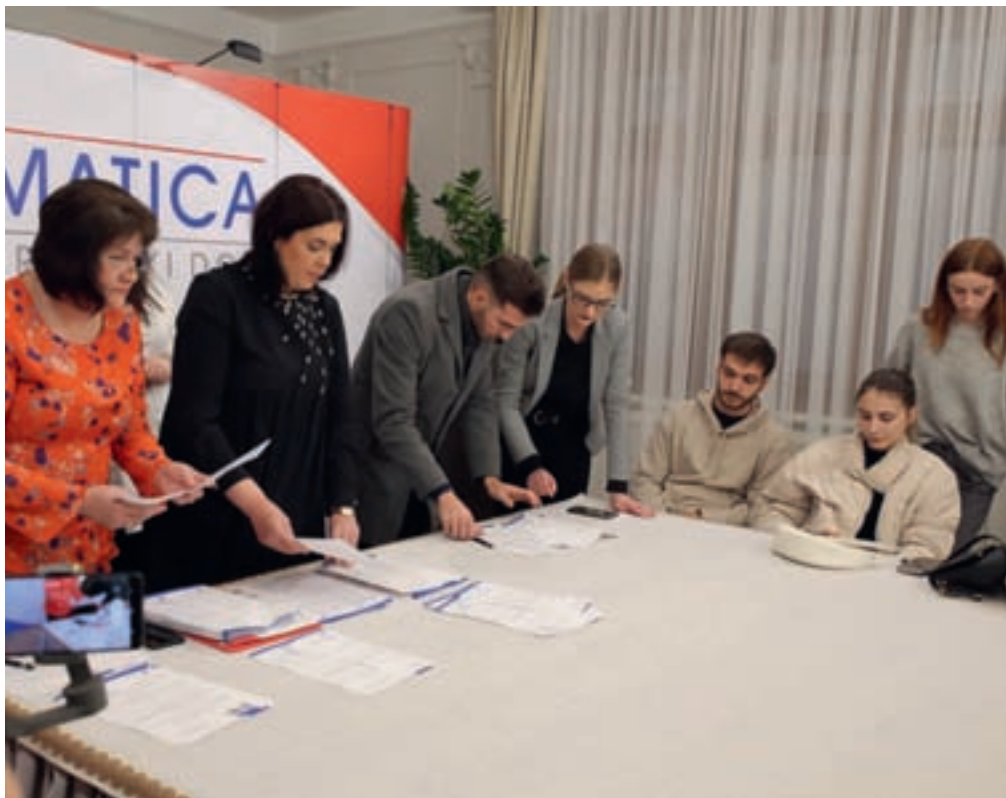
Jednokratnu pomoć dobilo je 73 studenta iz čak 25 mjesta u Srbiji, od Subotice do Niša

Sedamsedet i troje studenata koji studiraju u Srbiji, a pripadnici su hrvatske zajednice, dobilo je jednokratnu pomoć – božićnicu Hrvatskog prosvjetnog društva *Bela Gabrić* iz Subotice. Ovu vrstu potpore dobilo je 73 studenata iz čak 25 mjesta u Srbiji, od Subotice do Niša. Visine stipendija iznose od 3.000 do 10.000 dinara, a rangirane su u ovisnosti od toga jesu li se podnositelji školovali na hrvatskom jeziku (osnovna, srednja škola ili oba) kao i od njihova angažmana u hrvatskoj zajednici.

Sve jača potpora

Svečanost potpisivanja ugovora za stipendije održana je krajem prošle godine u Hrvatskom domu – Matici u Subotici. Studentima su se ovom prilikom obratile predsjednica Izvršnog odbora HNV-a **Karolina Bašić**, članica Izvršnog odbora HNV-a zadužena za obrazovanje **Nataša Stipančević** i predsjednica HPD-a *Bela Gabrić* **Margareta Uršal**, a potpisivanju ugovora nazočile su i dopredsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Nevenka Tumbas** i v. d. ravnateljice NIU *Hrvatska riječ* **Mirjana Trkulja**.

Kako je istaknuto, studenti sad već znaju da za Uskrs i Božić mogu očekivati ovu vrstu potpore. Potpora nije velika ali se ovime, kako je naglašeno, pokazuje da zajednica misli i brine o svojim mladima. HNV godinama pomaže studente hrvatske nacionalnosti koji studiraju u Hrvatskoj, a s umrežavanjem i potporom studentima u Srbiji započelo se prije dvije godine. U tom kontekstu, kao veoma značajna vijest, na svečanosti potpisivanja ugovora naglašeno je da je Hrvatska nedavno osigurala i 150 stipendija za pripadnike hrvatskoga naroda koji studiraju u Srbiji (godišnjeg ukupnog iznosa od po 1.500 eura). Rezultat je to, kako se dodaje, inicijative i ustrajnog zagovaranja HNV-a i Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini.

Udruga *Bela Gabrić* sredstva za stipendije osigurala je na natječaju Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske kao i uz pomoć donacija NIU *Hrvatska riječ*, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Financijski i emotivni značaj

Predsjednica HPD-a *Bela Gabrić* **Margareta Uršal** kaže kako ta udruga okuplja prosvjetne djelatnike, a jedan od ciljeva im je da pomognu učenicima, studentima, obiteljima pripadnika hrvatske zajednice.

»Na tragu toga napisali smo projekt 'Potpora mladima, učenicima i studentima pripadnicama hrvatske zajednice u Republici Srbiji'. Kroz taj projekt sufinanciramo mjesečne karte učenicima srednjih škola koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku i osigurali smo 460.000 dinara kao jednokratnu materijalnu potporu za studente koji su pripadnici zajednice i studiraju u Srbiji. Dio sredstava osigurali su Hrvatsko nacionalno vijeće, ZKVH i NIU *Hrvatska riječ* te smo sav novac stavili praktično u jednu kasu i zajednički proveli ovaj projekt da što više studenata dobije potporu«, kaže Uršal.

Studenti ističu zadovoljstvo jednokratnim stipendijama, ali i činjenicom da se unutar hrvatske zajednice, kako kažu, misli na njih.

Jedna od njih je **Ana Marija Vukić** iz Zemuna, studentica informacijskih tehnologija na Tehničkom fakultetu *Mihajlo Pupin* u Zrenjaninu. »Studentica sam četvrte godine na 'budžetu' i dobila sam jednokratnu pomoć. Prvo, pomoć je emotivnog značaja jer su se sjetili nas mladih, a na mladima ostaje svijet. Drugo, činjenica da nas se naša matična država sjetila za mene je fantastična, nebitna je količina novca«.

Studentica Medicinskog fakulteta u Novom Sadu, na smjeru medicinska rehabilitacija, **Katarina Vojnić Tunić** iz Subotice kaže kako joj je drago što se hrvatska zajednica sjetila studenata koji se školuju u Srbiji.

»Mislim kako je ovo lijepa gesta koja pokazuje da brinu. Nama studentima svaki vid pomoći dobro dođe, pa tako i ova potpora. Posebno nam je to potrebno sada oko blagdana, a mislim da je ova pomoć bitnija kao znak podrške«, kaže ona.

Matija Šeremet iz Šida student je Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu, smjer softversko inženjerstvo.

»Drago mi je što su se vodstvo i predstavnici hrvatske zajednice sjetili nas koji studiramo ovdje u Srbiji. Čuli smo sada da nas studenata iz hrvatske zajednice ima svugdje, od Niša pa do Subotice, mislim da je ovo lijepa gesta, sigurno će svakom značiti ova pomoć«, kaže Šeremet.

Za studente koji žive ili studiraju u Novom Sadu ili su s područja Srijema potpisivanje ugovora organizirano je u Spomen domu *bana Jelačića* u Petrovaradinu. Studente i prisutne pozdravili su ovom prigodom upravitelj fondacije *Spomen dom bana Josipa Jelačića* **Darko Polić** te vijećnik HNV-a **Mirko Turšić**.

H. R.

Najluđa noć – prvi dio

Odrastao sam u dijelu grada u kojem su multinacionalnost i multikonfesionalnost bili prisutna, čak i u mojoj porodici. Otac je bio pripadnik katoličke vjere, a majka protestantske (luteranka). Shodno bračnom dogovoru ja sam kršten u evangeličkoj crkvi, gdje sam dobio ime Lajos, jer je u to doba Zsombor smatrano poganskim imenom i dijete se nije moglo krstiti tim imenom. Naravno, ovaj detalj mog života saznao sam tek kad sam napunio deset godina: kada sam se morao službeno, kod matičara izjasniti koje ću ime koristiti, budući da po zakonu nisam mogao imati dva imena. Moja odluka je očigledna. Šest razreda osnovne škole sam završio u tzv. židovskoj školi,

Balkon želja oporbe

koja se tada zvala *Vežbaona* i koja je pripadala (mađarskoj) Učiteljskoj školi koja je radila u zgradi bivšeg ženskog samostana (danas OŠ *Jovan Jovanović Zmaj*). Na putu u školu prolazio sam pored reformatske (kalvinističke) crkve u čijem je vrtu raslo najfinije grožđe u našem kraju (kušali smo). Moja je ulica povezivala Srpski šor (Čarnojevićeva) s Mađarskim šorom (Frankopanska) tako da je od malih nogu većina nas govorila oba jezika. Bilo nam je normalno da postoji naš Božić; onda smo na Badnje večer išli kod djeda i bake u Vučidol. Da postoji i drugi »srpski Božić; »srpska Nova godina«; da postoje slavski običaji saznao sam od naših rođaka koji su živjeli u Zemunu i bili pravoslavne vjere. Gradski prostor u kojem sam odrastao doživio je korjenitu promjenu fizičke i nacionalne strukture. Iz ovih razloga očekujem bar još jednu »najluđu noć« – drugi dio i u našem gradu, s pratećim bučnim vatrenim sadržajima.

Novogodišnji »prekabare«

Osamdesetih godina u doba soc-realizma u »najveselij baraci socializma«, kako su tepali susjednoj Mađarskoj, za doček Nove godine na TV programu obavezno je bio i »politički kabare« u kojem su humoristi mogli i blago kritizirati soc-realistički režim, ukazujući na njegove nedostatke, proturječnosti koji se, naravno, »mudrom politikom« mogu

korigirati u korist »radnih ljudi i poštene inteligencije«. Danas ovakvog tipa »političkog kabarea« kod susjeda na državnim kanalima nema ni u tragovima. Istina, postoji jedan duo, koji u svojim »kabareima« uspješno imitira pojedine glumce, pjevače i reprizira dobre stare točke i nekadašnje kabaretske programe koji nemaju nikakvu političku konotaciju. Tako nešto ne postoji ni u našoj domovini. Zato sam se obradovao kada sam vidio na tv-u »Novogodišnji prekabare« u izvedbi tzv. oporbe nakon objave prvih rezultata izvanrednih izbora u Beogradu (pravo glasa imalo je 1,65 milijuna stanovnika, u AP Vojvodini nešto manje). Oporbena skupina »Srbija protiv nasilja« organizirala je protest »zbog izborne krađe«. Rezultat protesta: šest ozlijeđenih policajaca, polupani prozori i vrata Gradske skupštine, tridesetak uhićenih »protestanata«. Prvi nalet smijeha sam dobio kada sam čuo i vidio objašnjenje jednog od vođa »protesta«. Po njemu izabrani članovi novog saziva Gradske skupštine uredno su pozvonili i pokušali na vrata ove ustanove u želji da s »čuvenog balkona« objave da su oni pobijedili na izborima u Beogradu, a aktualni »diktatorski režim« želi im »ukrasti glasove«. Pokušavam zamisliti scenu dostojnu jedne kabaretske predstave: Članovi delegacije predstavnika uredno kucaju na vrata beogradske skupštine (bivša Kraljevska palača). »Kuc, kuc!«, glas vođe osiguranja: »Tko kuca?« Vođa urednih i (tada još) nenasilnih građana odgovara: »Mi smo izabrani predstavnici grupacije 'Srbija protiv nasilja' pobjednika na gradskim prijevremenim izborima«. Vođa osiguranja pita: »Čime možete dokazati vaše tvrdnje? Imate li neke službene papire?« Vođa »protestanata« kaže: »Brate, što si tako birokratski raspoložen, nemamo nikakve papire, jer još nismo održali konstitutivnu gradsku sjednicu, ali moraš nam vjerovati na riječ! Ako nas nećeš pustiti, provalit ćemo vrata i prozore!« Vođa osiguranja je rasporedio svoje snage unutar objekta (tvrđave) i spriječio odlazak na tako željeni balkon.

Ne može se dva puta kročiti u istu rijeku

Ne znam, niti me mnogo interesira tko su autori ove »političke farse«; je li sama skupina oporbe »Srbija protiv nasilja« ili im je netko pomogao? Zar nisu znali za starogrčku mudru izreku: »Ne možeš dva puta kročiti u istu rijeku?« Mislili su da ako desetak dana šetaju, blokiraju promet i zvižde i nose razne parole, mogu ponoviti ono što se dogodilo 2000. godine nakon izbora za predsjednika SRJ? Prilike su danas sasvim drugačije kod nas (i u široj okolini). Vladajuća stranka ima većinu u Skupštini; po svemu sudeći u Beogradu rezultat je eventualno »neriješen«. Predsjednik i najavljuje eventualne nove gradske izbore, ili beogradski rečeno: »džabe ste krečili«.

Platforme, braćo...

Kada bi se – poput sličnih beskorisnih, a uobičajenih – pravila anketa o tome što je na građanstvo ostavilo najveći dojam za božićno-novogodišnje, ma i prosinačko-siječanske, blagdane i praznike, uz već neprikosnovene priče o obiteljskom okupljanju za Božić, atmosferi za doček Nove godine i neizostavnog umora od pripreme jela i naknadnog prežderavanja od istih, svakako bi se u te priče ugurala i ona o petardama, topovskim udarima, vatrometima i sličnim bučnim efektima koji remete mir, radost i zadovoljstvo. Uvijek, naime, postoji »netko« u bližem ili daljem susjedstvu tko svoje ushićenje – ili najobičniji neiživljeni poriv – želi obilježiti na način »da ga svi čuju«.

Antropolozi, etnolozi, psiholozi, sociolozi i svi koji se bave poviješću običaja i ljudskog ponašanja, te njihovim uzrocima i posljedicama, reći će da je pucanje nastalo davno, davno kao izraz želje da se na taj način otjeraju zli duhovi kojima je jedini posao (i smisao postojanja) da ljudima pakoste i napakoste. Ali, sam čin pucanja nerijetko je mnogo opasniji za samog izvođača negoli za fiktivnog neprijatelja koji je danas uglavnom i zaboravljen. Pojednostavljeno: najveći broj pucača danas ne bi niti znao odgovoriti zašto ili protiv koga koristi eksplozivna sredstva. Umjesto razložnog, svakako mu je dovoljan univerzalni odgovor »zato«.

Kako se sam čin pucanja petardama i ostalim pirotehničkim sredstvima na svim meridijanima Globusa kroz praksu pokazao i dokazao kao potencijalno veoma opasan po zdravlje, posebno za određene dijelove tijela, tako i društvo restriktivnim mjerama nastoji (uglavnom bezuspješno) staviti pod kontrolu proizvodnju, distribuciju i upotrebu eksplozivnih sredstava nižeg intenziteta. Praksa je, međutim, već od Adama pa naovamo pokazala da je najslađe upravo »restriktivno voće«. Kako su djeci znatiželja i inat »opisne osobine odrastanja«, naravno da pucanje slađe pada ukoliko je zabranjeno i ukoliko postoji i najmanja mogućnost da njime – umjesto zlog duha – uplaše nekog dežmekastog storkelju ili pak prestrave susjedova psa. A kako su djeca naši »anđeli«, koji će to roditelj toliko otvrdnuti srce da mu ne ispuni želju za pucanjem ili bar da se na to ne napravi lud, pa kroz prste progleda kako mu se novac u trenu pretvori u dim.

Subotica, naravno, nije izolirani otok u inače eksplozivnom svijetu tijekom prosinca i siječnja. Ne, u njoj se puca, ni manje ni više, kao i u ostalim gradovima i selima sjeveroistočno i jugozapadno od nje. Nisu niti 52 ozlijeđene osobe s njenog teritorija u posljednje tri godine – koliko ih je prije dva tjedna u priopćenju navela ovdašnja policijska uprava – nekakav izuzetak u odnosu na druge sredine. Izuzetak su same te osobe i njihovi najbliži, jer su se (samo)ozlijedili zbog čiste gluposti, a neke od njih po-

sljedice će na to podsjećati cijeli preostali život. Policijska upozorenja, pa i prijetnje zakonom i kaznama, praksa je to opet pokazala, nisu urodili plodom, jer iz godine u godinu djeluje kao da je pucnjava sve glasnija i da ju je sve više, pa se postavlja pitanje kako neodgovorne i nes(a) vjesne opasuljiti do mjere da im se i sam čin paljenja petarde zgadi?

»Knjige, braćo, knjige, a ne zvona i praporce«, još davno je upozoravao **Dositej Obradović**. E, sad, kako niti on kao vrhunski prosvjetitelj nije mogao pretpostaviti da će jednog dana *Ana Karenjina* smršavjeti do forme dže-

pnog izdanja na tabletu, postavlja se pitanje »koje, bre, knjige! Dobro, ako su knjige i tako sve više remetilacki faktor obrazovanja, postavlja se pitanje što ih onda može zamijeniti u edukativnom procesu mladih? Eh, što? Pa pitajte ih i učite od njih. Eto, primjerice, Tik-tok ili neka druga »platforma«. Djeca i odrasli blendovi otkidaju dok gledaju snimke kako su na smrt preplašili nekog pokislog avlijanera lutalicu ili pak bakutanera. Pa još koliko lajkovanja, smajlića, srculenaca...

»Platforme, ućo, platforme, a ne knjige i vežbanke«, mogao bi glasiti suvremeni prijedlog svim »oldfashion« nastavnicima i pozornicima. Platforme, pa ravno na sat građanskog odgoja ili javno predavanje gdje će se protiv uzroka boriti uz uporabu njihovog »oružja«: vizualnog i sa što manje objašnjavanja. Evo, na primjer, slike: ruka u krupnom kadru, u njoj oveća petarda čiji fitilj je upravo izložen plamenu upaljača. Buuuuum! Rez. Sljedeća slika: ruka u povezu, sa šakom ili bez nje (već prema ukusu) i suze, mnogo suza. Malih i velikih.

Poučak: kako li se tek ovih dana prangija po Ukrajini, gdje slavlje ne prestaje već pune dvije godine!

Zaključak: i sve to zbog iskompleksiranog kepeca koji bi da ga »čuje« cijeli svijet.

Z. R.

Sastanak premijerke i poljoprivrednika

Brojna otvorena pitanja

Teme sastanka ticale su se subvencija i uređenja katastra, dugovanja PIO fondu, refakcije za gorivo, kredita za poljoprivrednike...

Krajem prošle godine, 26. prosinca, u Palači Srbija u Beogradu održan je sastanak premijerke **Ane Brnabić** i ministricе **Jelene Tanasković** s predstavnicima 65 udruženja i organizacija poljoprivrednika iz cijele Srbije. Ovaj vid dijaloga inicirala je premijerka Brnabić, kako bi na jednom mjestu stočari, ratari, voćari, pčelari, vinogradari i svi ostali, bez obzira na veličinu svoje organizacije, jasno znali tko što i koliko dobija, pod kojim uvjetima i kakve rezultate u odnosu na to svi zajedno da očekuju.

Teme sastanka ticale su se subvencija i uređenja katastra, PIO fonda, refakcije za gorivo, kredita za poljoprivrednike... Predstavljen je proračun za subvencije za 2024. godinu, koji će iznositi rekordnih 119 milijardi dinara. O sadržaju ovog sastanka razgovarali smo s predsjednikom Skupštine Udruženja poljoprivrednika Subotice **Miroslavom Matkovićem**.

Subvencije po hektaru

Što se tiče spominjanih 300 eura subvencija po hektaru, kako Matković smatra, to će dobiti mali broj poljoprivrednika »u vidu 18.000 dinara kroz direktna davanja, drugih 18.000 dinara kroz certificirano sjeme pšenice«:

»Zašto kažem pšenice? Veliki broj poljoprivrednika, da ne kažem 90 %, zasijalo je tavansku pšenicu, ne zato što su htjeli tako nego nisu mogli kupiti sjemensku pšenicu jer je poskupjela četiri puta, a merkantilna pšenica je pojeftinila 50 %. Druga stvar, poljoprivrednici nisu ni mogli znati da trebaju kupovati certificiranu pšenicu jer država to nije objavila. Tijekom protesta u studenom oni su rekli da će to možda tako biti, a sada su nam rekli da će to sigurno tako biti. Pozvao sam se na sastanak u Kisaču i pitao premijerku i ministaricu zašto to rade, jer poljoprivrednici nisu bili ni u mogućnosti kupiti to sjeme. Na to pitanje nisu odgovorili. Po meni oni su to trebali najaviti poljoprivrednicima. Ako već žele pomoći, morali su nam reći da moramo imati fiskalne račune za certificirano sjeme«.

Glede pitanja goriva, kako navodi naš sugovornik, država ni sama ne zna kako to da radi:

»Mi smo tražili da gorivo bude bez akciza, dobili smo dio akciza kroz refakciju. Tražili smo umanjenje odmah na crpki, rečeno nam je da je zakon takav da mora biti kroz refakciju. Što poljoprivrednik radi kada ode na crpku? Oni na to nemaju odgovor. Kažu: on neka uzme ra-

čun pa nek čuva«.

Na sastanku je bilo riječi i o ovjeravanju ugovora za prijavljivanje gospodarstava.

»Do objavljivanja javnog poziva ti imaš vremena svoje gospodarstvo prijaviti. Po nekim procjenama objavljivanje će biti sredinom ili krajem siječnja i primjera radi to što ubacite u ovih mjesec dana u eAgrar to vam je to za 2024. godinu. Neki su već počeli u prosincu ubacivati ugovore, ali nije bilo poznato trebaju li ti ugovori biti ovjereni. Prvo je važno da ugovori ne moraju biti ovjereni, potom su prije par dana ugovori počeli pristizati nazad jer sada trebaju biti ovjereni kod bilježnika. Na pitanje ministricе što se radi u tim slučajevima – nitko ništa ne zna. Nije uopće problem treba li nešto, samo nam recite jasno treba li ili ne treba, jer ovako se sve samo komplicira i ne olakšava ništa nikome«, kaže Matković.

Sistem guši malog proizvođača

Razgovaralo se i o dugu poljoprivrednika PIO fondu.

»To što su oni dali 60 rata – to već u zakonu postoji. Oni su nama ponudili – tko uđe u repogram može na 60 rata. Ako jedan dan zakasniš, ispadaš iz repograma, vraća ti se kamata i sve kao da nisi plaćao. Ako zakasniš, oni ti ne skidaju osnovicu nego sve ide na kamatu, a kamata je veća nego dug. Što je problem? Problem je i to što u zakonu stoji da otpis kamate nije, kako tvrde, 100 % već samo 50 %, a oni nama govore kako će tako biti; to u zakonu još nisu izmijenili, a sada je bila izmjena zakona. Druga stvar – taj poljoprivrednik ako ima 2-3 hektara, ako prelazi preko 200 tisuća dinara duga na godišnjem nivou, on mora staviti hipoteku u iznosu od 200 tisuća. Oni koji imaju preko milijun dinara duga, moraju staviti pod hipoteku kuću ili zemlju samo da uđu u repogram. A ako želiš od banke kredit, a negdje se provlači da imaš dugovanja, ti ne možeš dići kredit da nešto isplatiš i tako završavamo u začaranom krugu. Mi smo pričali o tome, ali ono što oni nude je nešto neizvodivo. Pritom, što je još problem: ako imaš makar pola hektra, a nezaposlen si, onda nemaš pravo na socijalno, automatski te zadužuju 130 tisuća na godišnjem nivou, odnosno 100 tisuća plus zdravstveno«, navodi Matković.

Kako je dogovoreno, premija za mlijeko ostaje 19 dinara, minimalna povećanja postoje po grlu, za ovce, svinje, košnice... No, problem je što država daje subvencije samo onima koji predaju mlijeko.

»Pa nije stočar samo onaj tko proizvodi mlijeko! Što je s onima koji kući prave sir ili kajmak? Subvencije za gorivo se dodjeljuju za ratarsku kulturu, po hektaru, a jedan stočar dnevno potroši između 10 do 50 litara goriva samo za 'namirivanje'. Jedan od prijedloga će nam biti da se po grlu stoke i peradi dodjeljuje subvencija za naftu na mjesečnom ili godišnjem nivou. Isto je interesantno što nije ista cijena otkupa mlijeka. Veći proizvođač dobija cijenu od recimo 70 dinara s PDV-om, a mali proizvođač 50 dinara. Nitko se ne bavi time zašto onaj mali proizvođač koji ima pet ili deset krava ne dobije veću cijenu mlijeka? Sistem organizirano guši malog proizvođača, taj koji ima pet krava nema nikakvu stimulaciju da se nastavi baviti time«, pojašnjava Matković.

Krediti za poljoprivredu

Na sastanku je obećano da će od 1. veljače biti osigurani krediti za financiranje poljoprivrede sa 7 % kamate. Po Matkovićevim riječima, prošle godine natječaj je kratko trajao, prošli su samo oni koji su imali unaprijed pripremljene papire.

»Onaj koji je čuo naknadno da je natječaj pokrenut nije mogao stići s papirologijom i natječaj je već zatvoren. Mi tražimo da to traje duže, možda i cijelu godinu. Problem je i pitanje refinanciranja. Od poljoprivrednika se traži da se ponovo zaduži, a nije uspio zatvoriti stare kredite i tako se stvara čep. Država kaže da nema novca za sve te kredite«, kaže on.

Jedan od problema je, kako navodi Matković, i neuređenje katastra:

»Ima dijelova i po Vojvodini, ali uglavnom je to u južnom Banatu. Problem je što se neke parcele vode na imeni ljudi koji su umrli prije 100 godina. Ti takvu parcelu ne možeš onda prijaviti u eAgrar i jednostavno sistem te onda ne prepoznaje i ne dobijaš subvenciju za gorivo. Ono što je interesantno, kada smo pitali premijerku i ministricu koliko ima obradive površine, budući da sada nakon popisa stanovništva oni imaju točan podatak, oni

su nam rekli – 2.600.000 hektara. Potom smo pitali na koju površinu su isplaćene subvencije – 1.600.000 hektara, što znači da milijun hektara obradivog zemljišta nije zavedeno u katastar i za tu zemlju se ne isplaćuje subvencija«.

Voćari u problemu

Jedan od dojmova sa sastanka je da o voćarima nitko ne brine.

»Voćari imaju četiri-pet puta veću potrebu za obradu po hektaru, oni su ostali uskraćeni za bilo kakvu subvenciju. Meni je interesantno što voćari nemaju uopće predstavnika, malinari imaju, oni su bili tamo, ali ne znam zašto nijedan voćar nije zainteresiran. Pozivam ih ovom prilikom da dođu u naše udruženje, jer se trudimo da imamo predstavnike iz svake branše i oni će najbolje reći s kakvim se problemima suočavaju«, navodi on.

Na kraju razgovora, što su planovi poljoprivrednika?

»Uređenje PIO fonda pod hitno, a još jedan od zahtjeva koji ćemo iznijeti je da od 2025. godine gorivo bude bez akcize. Prije deset godina budžet za poljoprivredu je bio 18 %, danas je 7 %, prošle godine je bio 5 %. Još jedan naš zahtjev će biti da u 2025. dobijemo 10 % republičkog budžeta za poljoprivredu. Prijedlog premijerke je da se u najkraćem mogućem vremenu nađemo oko rješavanja ubacivanja zemljišta u katastar. Premijerka je rekla da će sastanak ponovno održati u najskorijem mogućem roku. Dodala je i to da bismo se trebali sastajati par puta godišnje i iznositi naše probleme. Međutim, mi još ne znamo tko će biti novi premijer, novi ministar, treba prvo to da se riješi«, kaže naš sugovornik.

Matković smatra kako se razgovor s premijerkom trebao dogoditi prije dva-tri mjeseca.

»Što se tiče budžeta za 2024. godinu, premijerka je rekla da postoji mala mogućnost korekcije. Meni je ovo sve djelovalo kao opipavanje pulsa poljoprivrednika da izbjegnju proteste u nekom narednom periodu«, kaže on.

Ivan Benčik

Susret *betlemaša* u Surčinu

Običaj *betlemaša* održava se i danas

Betlemaši kao dio nematerijalne kulturne baštine. U Hrvatskoj čitaonici Fischer nadaju se da će godišnji susret betlemaša u Surčinu prerasti u godišnji susret srijemskih betlemaša i da će se osim gostiju iz Novog Slankamena, iduće godine priključiti betlemaši iz još nekoliko srijemskih mjesta

U okviru manifestacije *Božić u Surčinu* 28. prosinca u Hrvatskoj čitaonici *Fischer* održan je treći susret *betlemaša*. Tijekom programa u prostorijama udruge, kroz igrokaz, *betlemaši* su nazočnima predstavili običaj koji se u Surčinu prenosi desetljećima s generacije na generaciju. Ove godine u goste Surčincima došli su gosti iz Novog Slankamena, gdje se ovaj običaj također njeguje desetljećima. Bila je to prilika za razmjenu iskustava stanovnika dva mjesta u Srijemu i razgovor o ovom drevnom običaju, sličnostima i razlikama u njegovoj provedbi kao i o značaju kao dijelu nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji.

Male razlike, ista bit

Betlemaši su stari običaj Hrvata u Srijemu i nalazi se u Katalogu nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji koji je nastao kao plod višegodišnjeg istraživanja koje je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata provodio u suradnji s Filozofskim fakultetom u Zagrebu, Odsjekom za kulturu antropologiju i etnologiju, drugim institucijama i pojedincima. Običaj *betlemaša* održava se i danas. Osim u Surčinu, prakticira se u Novom Slankamenu, Srijemskoj Mitrovici i Hrtkovcima. *Betlemaši* se okupljaju na Badnji dan i obilaze kućanstva u svom mjestu. Izvode igrokaz o susretu triju kraljeva: Gašpara, Melhiora i Baltazara s Herodom, kojega ispituju o novorođenom Mesiji. Nakon obilaska kućanstava *betlemaši* odlaze u crkvu na polnočku gdje također izvode igrokaz i čestitaju Božić vjernicima. Oni prvi navještaju Isusovo rođenje. Susret *betlemaša* u Surčinu otvorila je starija grupa surčinske udruge: **Nikola Gašpar, Marko, Petar i Luka Katić.**

»Treći susret *betlemaša* u Surčinu razlikuje se od prethodna dva po tome što ove godine imamo goste. Odlučili smo se pozvati goste iz nekoliko srijemskih mjesta, ali su se odazvali samo gosti iz Novog Slankamena«, kaže predsjednica surčinske udruge **Katica Naglič** i dodaje: »Tijekom prva dva susreta *betlemaša* radili smo lokalno istraživanje o ovom običaju: tko je sve nekada sudjelovao,

kako je to izgledalo u razdoblju od 50 godina, je li se nešto promijenilo do sada, koliko su kuća prije obišli *betlemaši*, a koliko sada, jesu li i tada obilazak završavali u crkvi na polnočki. Pozvali smo goste kako bi vidjeli kako oni prakticiraju običaj *betlemaša* u svom mjestu. Imali smo priliku vidjeti igrokaz *betlemaša* iz Slankamena. Po mom mišljenju, razlike su male, a suština je ista. I oni, kao i mi desetljećima njeguju ovaj običaj, prenošeći ga s koljena na koljeno. Kod nas idu mlađi dečki, od 14-15 godina. U Slankamenu su nešto stariji momci. U Novim Banovcima od 90-ih godina, stariji ljudi dolaze kao *betlemaši*. Također, razlika je i u tekstu pjesme gdje

dodaju riječ 'azbo'. Kape su također različite, kao i lica. *Betlemaši* iz Surčina imaju obojena lica dok u Slankamenu i u drugim mjestima nemaju. Sve ostalo je isto».

O, Betleme, grade slavni

Mještani Surčina njeguju ovaj običaj desetljećima i očekuju ga s velikim veseljem. Običaj se prenosi s generacije na generaciju. Nemaju točnu informaciju od kada se običaj prakticira, ali znaju da je to bilo davno i da nika- da nije prekinut.

»Moja obitelj je oduvijek bila privržena crkvi. Djed i otac su mi bili tutori, a sestra je svirala u crkvi. Običaj *betle-*

maša se također generacijski prenosio kod nas u obitelji. U vrijeme kada sam ja bio *betlemaš* bilo nas je mnogo više. S nestrpljenjem sam čekao vrijeme kada ću moći ići s *betlemašima*. Kad sam ja bio mladić, konkurencija je bila velika i biralo se oko 15 mladića od nas 50. Pazilo se kako pjevamo i kakav imamo stas. Najveći problem u to vrijeme bio je nositi sablju. Roditelji su morali o tome voditi računa radi naše sigurnosti. Vježbali smo dva mje- seca ranije, uglavnom u štalama jer nismo imali dovoljno mjesta u našim kućama. Pjevali smo po kućanstvima u selu gdje smo uvijek bili lijepo dočekan i počašćeni. Dra- go mi je što se tradicija *betlemaša* nastavila i što su ga djeca prihvatila«, kaže **Josip Crljen** iz Surčina.

Betlemaši iz Novog Slankamena **Stjepan Tonković, Stevica Špancir, Stevan Takač, Darko Peka** i **dedak Miroslav Peka** izveli su igrokaz *betlemaša* prema tradi- ciji tog mjesta.

»U Slankamenu je od davnina običaj da *betlemaši* na Badnji dan idu po kućama pjevati. Nekada je u Slanka- menu bilo po tri-četiri grupe *betlemaša*. Pred polnoćku svi se okupe i zajedno pjevaju pjesmu *O, Betleme, gra- de slavni*. *Betlemaši* prvi navješćuju Isusovo rođenje. Sa sobom su uvijek vodili djeda, pastira, koji je na kraju nji- hovog čina uveseljavao narod. *Betlemaši* su staloženi i trijezni, a djed je mogao malo popiti i uveseliti narod. On nosi klepetušu, štap, šubaru, ima brkove i bradu, kako bi djeci bilo zanimljivo. Ove godine smo prvi put na susretu u Surčinu. Imamo priliku vidjeti kako oni prakticiraju ovaj običaj. Iz onoga što mo vidjeti, razlike su male, a poruka je ista«, istaknuo je Miroslav Peka iz Novog Slankamena dodajući da je iznimno važno da se tradicija *betlemaša* nastavi i taj običaj prenese na mlade.

U Hrvatskoj čitaonici *Fischer* nadaju se da će godišnji susret *betlemaša* u Surčinu prerasti u godišnji susret sri- jemskih *betlemaša* i da će se osim gostiju iz Novog Slan- kamena, iduće godine priključiti *betlemaši* iz još nekoliko srijemskih mjesta.

S. D.

Marina Piuković, voditeljica dječjeg zbora

Širenje iskre među Raspjevane zvjezdice

»Svaka naša proba započinje raznim vježbicama kojima ne samo da pripremimo glas za pjevanje već vježbamo i izgovor glasova, brzinu, logičko razmišljanje. Uz sve to oni se jako dobro zabave i svaki put se trudim ponuditi im neku zanimljivu novinu« * »Jednom je naš sin Pavao dao intervju kada je rekao da kod nas u obitelji svi moraju ići u muzičku školu. Jednostavno, to je nešto što smatramo da je potrebno, bez obzira hoće li oni nastaviti glazbenu naobrazbu ili ne. Mislim da je to jedna opća kultura, jedno širenje vidika, učenje radnih navika...«, ističe Marina Piuković

Pri Hrvatskoj glazbenoj udruzi *Festival bunjevački pisama* od rujna prošle godine djeluje dječji zbor *Raspjevane zvjezdice* kojeg vodi odgojiteljica **Marina Piuković**. Čine ga učenici od 1. do 4. razreda osnovne škole, ima ih 16 i spreman je primiti još desetak malih talentiranih pjevača.

Prvi i naredni koraci

Marini Piuković, odgojiteljici u vrtiću *Marija Petković – Sunčica* u Subotici, još 2019. godine obratio se dopredsjednik HGU-a *Festival bunjevački pisama* **Vojislav Temunović** s idejom da se pri udruzi osnuje jedan zborić i da bi ga ona mogla voditi.

»Prihvatila sam ponudu, no pojavila se korona koja je zastavila sve aktivnosti, pa tako i one oko osnivanja zbora, ali kada se sve vratilo u normalu i kada je dio Tamburaške kuće doveden u funkciju, dobili smo prostor i za održavanje proba. Uoči posljednje Smotre dječjih pjevača i zborova Vojo me je zamolio da probam okupiti cure da budu 'kraljice' i da vidimo kako će to uspjeti i možemo li krenuti sa zborom. Tako je sve počelo, s desetak učenika od 1. do 4. razreda osnovne škole koji su se željeli uključiti u zbor. Sljedeći naš nastup bio nam je u studenom prigodom godišnjeg koncerta HGU-a FBP, te za božićni program *U susret Božiću* u Hrvatskom domu – Matici. Sve je to još u povoju i javljaju se novi članovi. Imam već iskustva iz vrtića *Šumice* u radu s dječjim zborom, gdje sam ih imala oko 100 i gdje nije bilo glazbene selekcije kada je sluh u pitanju, a ovdje je to potrebno. Trenutno ih je 16-ero i budući da se kvalitetniji rad može ostvariti s manjom grupom, ne bih voljela da pređemo brojku od 20-25. Primamo učenike do 6. razreda osnovne škole koji, naravno, imaju sluha, a budući da mnogi od njih idu u Muzičku školu,

u tom smislu su već provjereni«, kaže voditeljica zbora Marina Piuković.

Probe se održavaju jednom tjedno – srijedom od 19 sati, a što se tiče repertoara, do sada su ga prilagodili događajima na kojima su nastupili.

»Također, imamo pripremljene i univerzalne pjesme s kojima bi se svugdje moglo nastupiti. Tako sam se na početku odlučila za *Odu radosti* (himnu Europske unije), tu je od **Mozarta** *Dan praznični*, i nekako se držim tih klasika. Naravno da ćemo se iskušati i u nekim drugim stvarima, ali želim da dijete osjeti i što je Mozart i njegova muzika, potom **Beethoven**, da se glazbeno bogatimo, a pripremamo i prigodne pjesme za razne blagdane. Sva-

ka naša proba započinje raznim vježbicama kojima ne samo da pripremimo glas za pjevanje, već vježbamo i izgovor glasova, brzinu, logičko razmišljanje. Uz sve to oni se jako dobro zabave i svaki put se trudim ponuditi im neku zanimljivu novinu», navodi Piuković.

Pedagoško-glazbeni rad

Marina je u svijetu glazbe od svoje šeste godine, a ljubav prema njoj može zahvaliti svojoj dragoj teti.

»Od svoje šeste godine išla sam rado kod moje tete, časne **Mirjam Pančić**, koja me je usmjerila ka muzici. Svašta smo radile, od razvijanja muzičke memorije, učenja sviranja klavira, u crkvi sam pjevala, i tu iskru je ona 'zapalila'. U petom razredu sam upisala nižu Muzičku školu (flautu i solfeđo) i trebalo je sve to nadoknaditi jer se u nižu muzičku inače kreće od trećeg razreda pa sam tako išla i na privatne satove. Nakon niže, upisala sam srednju muzičku gdje sam išla na dva smjera – teoriju i instrument (flauta), završila sam za muzičkog suradnika i za izvođača flautista. Nakon završetka srednje, budući da su to bile ratne '90-e, nije bilo uvjeta da idem van Subotice, a i svakako sam jako željela upisati se ovdje u pedagošku za odgojiteljicu. Uvijek govorim sebi, da se ponovno rodim, napravila bih tu istu kombinaciju – da idem u srednju glazbenu, a potom na Višu pedagošku za odgojiteljicu. To je fenomenalan spoj, jer u vrtiću sviram i držim zbor i orkestar«, navodi Marina.

Iza nje je pedagoško-glazbeni rad dug gotovo tri desetljeća, a kao odgojiteljice započeo je 1996. u subotičkom vrtiću *Šumice*, gdje je radila do 2001. godine.

»Tamo sam vodila i zbor i dječji orkestar s udaraljkama. Tadašnja ravnateljica **Vesna Vujačić**, koja je svojedobno bila moja odgojiteljica, odmah je prepoznala da mi treba povjeriti taj zadatak i zahvalna sam joj za to i danas. Vrtić *Marija Petković – Sunčica* je otvoren 2001., a budući da sam bila na rodiljskom, tamo sam počela raditi u siječnju 2002. gdje sam odmah ponovno osnovala zbor. Kad god je trebao neki nastup, gdje god je trebalo negdje pjevati, mi smo kao vrtić bili prisutni. U ovom se vrtiću radi po tzv. Montessori programu pa sam tako tijekom godina sklopila Orffov instrumentarij (skup udaraljki koje se koriste kao potpora u orkestrima), dopunjujući vremenom ono što nedostaje – imamo ksilofone, metalofone, podržavaju nas mnogi u tome da nas obnove. Imamo udaraljke koje

zveckaju i udaraljke od drveta koje imaju tupli zvuk. Nekadašnji generalni konzul u Subotici **Davor Vidiš** i njegova supruga **Merica** su nam svojedobno donijeli udaraljke, praporke, kastanjete, koje još uvijek koristimo. Metalofoni se vremenom pohabaju, ali to nije skupo pa se ponovno obnove, a kupili smo i dva ksilofona. Dijete sve to nauči svirati, iako ne čita note. Ovo su proste udaraljke, jer je i **Carl Orff**, po kojem je instrumentarij dobio ime, napravio pomoću njih mali orkestar«, pojašnjava ona.

Glazbena obitelj

Marinin suprug **Ivan** je član ansambla *Hajo* od njegova osnivanja, završio je Srednju muzičku školu, a glazbenu naobrazbu prenijeli su i na svoje četvero djece **Mariju, Anu, Pavla i Roka**.

»Svo četvero djece su nam paralelno s osnovnom išli, odnosno idu i u Muzičku školu. Jednom je naš sin Pavao dao intervju kada je rekao da kod nas u obitelji svi moraju ići u muzičku školu. Jednostavno, to je nešto što smatramo da je potrebno, bez obzira hoće li onu nastaviti glazbenu naobrazbu ili ne. Neki od njih nam zamjeraju, neki su nam za to zahvalni, ali mislim da je to jedna opća kultura, jedno širenje vidika, učenje radnih navika, jer ti na instrument i solfeđo ideš dva puta tjedno, učiš se kulturi nastupanja, oslobađaš se treme... No, taj 'muzički pelcer' koji je meni moja teta usadila, prenio se na kći Anu, koja je na master studijama na Muzičkoj akademiji u Novom Sadu, razmišlja i o daljnjem usavršavanju, već je počela raditi u tamošnjoj privatnoj muzičkoj školi. Tako da vidim da je sve ovo vrijedilo i da se taj rad ogleda dalje«, ponosno ističe Marina odgovarajući na koncu na pitanje što joj u životu znači glazba:

»Puno mi znači. Sada, kada ulazim u drugu polovinu života, odlučila sam se za ovaj zborić jer smatram da nema još puno vremena da se hvatamo za neke novine. Ovo je nešto što je van mog radnog mjesta, tu imam daleko veću slobodu i razmišljala sam da ako sad ne probam, neću više nikad. Ono što mi je moja teta ostavila jeste da nekad sviram i u crkvi, pa je tu u jednom trenutku bila nedoumica između sviranja u crkvi i radu s djecom u zboru, ali mislim da mi ovo više leži i da sam tu svoja na svome. Svaki put kad dođem na probu oduševim se tom dječjom energijom i drago mi je što sam prihvatila ovaj zadatak«.

I. Petrekanić Sić

Naši gospodarstvenici (CLXXII.)

Uspjeh djece, motivacija za daljnji rad

»Splet određenih životnih okolnosti, činjenica da sam sa svojom strukom Surčinima potrebna i iskustvo stečeno u školi doveli su do odluke da u Surčinu stvorim uvjete za rad edukativnog centra u kojem od 2002. godine pripremam osnove za upis u srednju školu, srednjoškolce za upis na fakultet, studente za ispite na Filološkom fakultetu«, kaže Veronika Živanović

Osim što je aktivna članica i voditeljica kreativne sekcije Hrvatske čitaonice *Fischer* u Surčinu, gdje su vidljivi njezini kreativni talenti, **Veronika Živanović** vlasnica je edukativnog centra, gdje od 2002. godine priprema učenike za upis u osnovnu i srednju školu i za upis na željeni studij. Danas u svom edukativnom centru ima 138 učenika iz Surčina, okolnih mjesta te raznih dijelova Beograda.

Moderan pristup

Nakon završene Treće beogradske gimnazije u Beogradu – prevodilački smjer za njemački i francuski jezik i studija srpskohrvatskog jezika i književnosti na Filološkom fakultetu u Beogradu, Veronika se zaposlila prvo u

OŠ 22. oktobar u Surčinu. Radila je i u OŠ *Miloš Crnjanski* u Beogradu, modernoj školi s izuzetnim inovacijama i projektima koja je još krajem 90-ih imala kino dvoranu s profesionalnom opremom, audio i video-studio, suvremenu računarsku opremu, medijateku. To je utjecalo na njenu svijest o bitnosti da jedan nastavnik bude osposobljen za korištenje svih vidova suvremenih nastavnih sredstava i da prati tok njihovog razvoja.

»Na toj vrsti osobnog usavršavanja neprestano radim. U tradicionalnoj nastavi dominira frontalni oblik rada koji ne osigurava dovoljnu interakciju nastavnika s učenicima, a učenje je zasnovano na memoriranju i reprodukciji činjenica pa se kod djece, većim dijelom, ne mogu razviti kompetencije potrebne za izazove, tempo i zahtjeve suvremenog života. Rad s djecom me u potpunosti ispunja-

va. Ovim načinom rada pružam svoj maksimum, rezultati su vidljivi i to me čini veoma zadovoljnom. U suvremenoj nastavi, s primjenom informacijsko-komunikativne tehnologije ostvaruje se veća interaktivnost, angažiranje i motivisanost kod učenika, što vodi poboljšanju konačnog ishoda učenja. Smatram da obrazovanje treba biti jedan dinamičan proces koji potiče učenike da postanu aktivni sudionici, a ne samo pasivni primatelji znanja. To od samih početaka primjenjujem u svom radu», ističe naša sugovornica.

Kako dalje navodi, kada je počela raditi u školi *Miloš Crnjanski*, kolektiv je bio veoma mlad (prosjek godina bio je oko 28). Energija mladosti, udružena s pronalaženjem radosti u radu s djecom – u korist ideje, entuzijazma, kreativnosti, strogi kriteriji za izbor kadra – prije svega sposobnost ostvarivanja suštinskog kontakta s djecom, sloboda u radu, rezultirali su, između ostalog, brojnim scenskim nastupima djece, ali i nastavnika, kao autora, a često i neposrednih aktera, zatim izdavačkom djelatnošću školskog časopisa i mnogim drugim aktivnostima. U školi su njene sklonosti ka umjetnosti, ka ljepoti stvaranja našle svoje mjesto. To je ono što joj je, kako kaže, najviše nedostajalo od trenutka kada je odlučila napustiti školu.

»U okviru škole u jednom trenutku bila je formirana institucija pod nazivom *Škola za sve*, s ambicijom da postane svojevrsan centar za pružanje usluga iz područja obrazovanja i s ciljem da kreativno pristupi osmišljavanju slobodnog vremena djece – učenika škole, kao i djece iz cijelog Beograda. Nastavnici škole osmislili su programe i uključivali se u programske sadržaje ove institucije. Od samog početka radila sam na programima 'Škola kreativnog pisanja, pomoć u učenju i priprema učenika za upis u srednju školu'. Na ovaj način smo mi koji smo bili zaposleni u školi vlastitim radom doprinosili poboljšanju materijalnih uvjeta – i škole i osobnih. To iskustvo pridonijelo je mojim kasnijim odlukama o pokretanju vlastitog edukativnog centra. Splet određenih životnih okolnosti, činjenica da sam sa svojom strukom Surčincima potrebna i iskustvo stečeno u školi doveli su do odluke da u Surčinu stvorim uvjete za rad edukativnog centra u kojem od 2002. godine pripremam osnovce za upis u srednju školu, srednjoškolce za upis na fakultet, studente za ispite na Filološkom fakultetu. Niz godina sam radila vikendom, usporedo s radom u školi, a kada sam prije nekoliko godina napustila školu, posvetila sam se samo ovoj vrsti rada«, kaže Veronika Živanović.

Sve veći broj djece

Iz godine u godinu roditelji djece u Surčinu sve više su tražili njenu pomoć oko svladavanja gradiva. Prvo njeni poznanici, a onda se, po preporuci i zbog dobrih rezultata djece na prijemnim ispitima, broj onih kojima je pomoć bila potrebna sve više povećavao.

»Nastava se odvija prema nastavnom planu i programu Ministarstva prosvjete i obrazovnim standardima koji se ispituju zadacima na završnim ispitima. Rad je individualan ili u manjim grupama. Dodatni materijal koji koristim

usporedo sa školskim udžbenicima sama osmišljam koristeći inovativne metode i trudeći se da potičem kreativno razmišljanje, vodeći se time da je znanje korisno samo ako se predstavi na odgovarajući način i poveže sa životom koji se događa i van škole.«

Za rad s djecom bilo je potrebno osigurati adekvatan prostor. Od postojećih manjih prostorija u njenoj kući, rušenjem pregradnih zidova, napravljen je prostran, osvijetljen i prozračan prostor za rad opremljen svim potrebnim didaktičkim materijalima, tehničkim uređajima i nastavnim sredstvima. Kupila je stolove, stolice, police, osvijetljenje, higijensko-tehničke uvjete (sanitarne i protupožarne). Za to su bila potrebna veća financijska sredstva ali nije koristila poticaje već je uložila vlastita ušteđena sredstva za početak rada.

Iskustvo i stalno usavršavanje

Kako naša sugovornica navodi, najveći razlozi zbog kojih je djeci potrebna ovakva vrsta podrške u učenju, što su i roditelji potvrdili, jesu preobimno gradivo, prebrzo prelaženje gradiva bez dovoljno vježbanja, odsutnost roditelja zbog posla i nedostatak vremena da se posvete djetetu i pomognu mu. Broj mlađe djece kojoj je pomoć potrebna znatno se povećao poslije pandemije koronavirusa čije su posljedice za obrazovni sistem posebna priča. Karakteristika njenog rada je individualan pristup svakom učeniku.

»Nije potrebno utrošiti više vremena nego u školi za pripreme, pogotovo kada iza sebe imate veliko iskustvo. Razlika je jedino u tome što ako radite u osnovnoj školi, dužni ste poznavati samo program predviđen za taj uzrast. Ako ste u srednjoj školi, samo program namijenjen srednjoškolcima. Kada radite na ovaj način, morate biti o svemu informirani, uvijek u toku i stalno se morate usavršavati.«

Proširenje djelatnosti

Njezin budući plan je proširiti djelatnost uvođenjem nekoliko stranih jezika. Također, prerastanje edukativnog centra u poduzetništvo je u procesu. Za to će biti potrebno osigurati udžbenike i radni materijal za učenje jezika, još jedno ili dva računala. Dosadašnja iskustva u radu s djecom, kao i njihovi dobri rezultati u učenju, dodatni su joj poticaj za daljnji rad ali i angažman u udruzi.

»Nije nimalo jednostavno, ali uz dobru organizaciju puno toga se može postići. Trudim se da posao i djeca ne trpe zbog mog angažiranja u udruzi, a isto tako da koliko god mogu, doprinesem radu udruge«, navodi Veronika šaljući poruku učenicima: »Planirajte vrijeme predviđeno za učenje tijekom dana. Učite kraće, u naletima koncentracije, u više perioda, kad vam je potrebno. Priuštite si slobodan dan bez osjećaja krivice kako biste se odmorili i osvježili svoje kapacitete. Kada učite nešto novo, ponavljajte naučeno kasnije istog dana. Možete sve, samo ako želite. Učite zbog znanja, a ne samo zbog ocjene«.

S. D.

HKC „Bunjevačko kolo“

Veliko prelo

Tehnička škola „Ivan Sarić“, Trg Lazara Nešića 9, Subotica

27.1.2024.

Tamburaši za dušu Ansambl Ruže

Prodaja ulaznica:

HKC „Bunjevačko kolo“, Preradovićeve 4, Subotica

Informacije:

024/555589 ili 064/6590635

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

Urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju višeporodičnog stambeno-poslovnog kompleksa s garažom u dvorištu na k. p. br. 1071, 1076, 1077, 1078 i 1079 K. O. Stari grad u Subotici

(naručilac projekta – »DaKriso« d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 15. do 22. siječnja 2024. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 15. do 22. siječnja 2024. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Božić u Surčinu

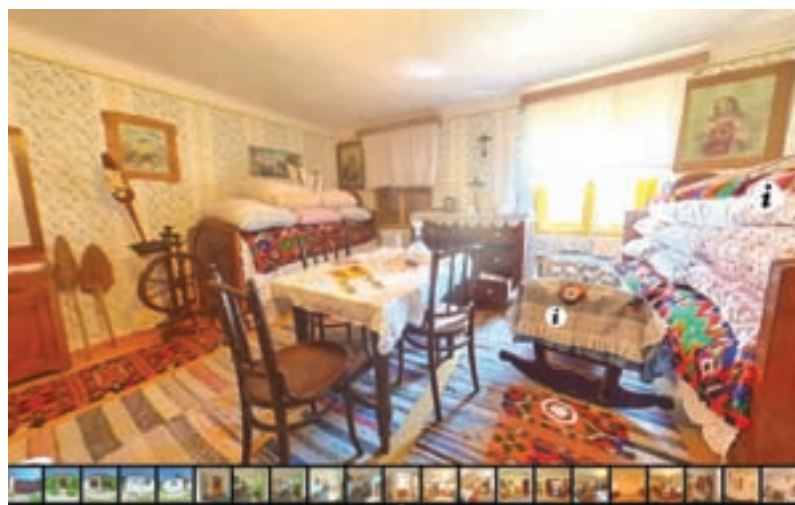
SURČIN – U okviru programa *Božić u Surčinu*, u prostorijama Hrvatske čitaonice *Fischer* večeras, 5. siječnja

bit će održan prikaz božićnih običaja – božićne trpeze. Početak je u 18 sati. U iduću nedjelju, 14. siječnja, u mjesnoj crkvi Presvetog Trojstva, bit će održan Božićni koncert.

Virtualna šetnja kroz Šokačku kuću u Vajskoj

VAJSKA – U cilju očuvanja kulturnog naslijeđa i nacionalnog identiteta, materijalne i nematerijalne kulturne baštine, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata pokrenuo je projekt *Virtualna šetnja kroz etno-kuće* u okviru kojega je 2023. snimljena Šokačka etno-kuća u Vajskoj. Virtualna šetnja kroz kuću u Vajskoj se nalazi na web stranici Zavoda (www.zkvh.org.rs) u dijelu Kulturna baština – Materijalna kulturna baština – Etno kuće. Provirite u ovu kuću punu tradicijskih predmeta, od nošnje do nekih već zaboravljenih alata, predmeta, obuće, pokućstva. Ulaskom u virtualni svijet saznajemo nazive brojnih predmeta i njihovo značenje, sasvim slobodno biramo prostor za šetnju, navode u ZKVH-u.

Virtualna šetnja snimljena je novom tehnologijom, kamerom 360 stupnjeva, a autor je **Srđan Simijanović**. Projekt se realizira uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Pomoć u realizaciji projekta, u pripremi i opisu elemenata, pružili su **Katica Barukčić**, **Aleksandra Pakledinac** i **Josip Dumendžić**.

HKU "Antun Sorgg" iz Vajske 20.1.2024. organizira

VII. Šokačku večer
uz podršku
Hrvatskog nacionalnog vijeća

TS Ruže iz Subotice
Večera uz neograničeno pice
2750 dinara po osobi

Rezervacije:
Krisnolav Simunović - (+381) (0)69 586 5637
Vedrana Bolić - (+381) (0)60 077 5520
Ivan Žeretni - (+381) (0)63 762 2689
Dario Boljaj - (+381) (0)60 577 5521

Organizirana je bogata tombola!

Zajednički koncert župnih zborova Srijemske biskupije

Božić u Srijemu

Koncert je okupio zborove i tamburaše iz Srijemske Mitrovice, Golubinaca, Rume, Beočina, Srijemske Kamenice, Srijemskih Karlovaca i Surčina

Zajednički božićni koncert župnih zborova Srijemske biskupije pod nazivom *Božić u Srijemu* održan je u subotu, 30. prosinca, u crkvi sv. Jurja u Petrovaradinu. Sudjelovali su zborovi župa, ali i pojedine hrvatske udruge s područja Srijema: HKPD-a *Tomislav* iz Golubina, zbor župa sv. Barbare, djevice i mučenice iz Beočina i Našašća sv. Križa iz Srijemske Kamenice, tamburaški orkestar Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina, zbor župe Presvetog Trojstva iz Srijemskih Karlovaca, Katedralni zbor *Sveta Cecilija* iz Srijemske Mitrovice i Mješoviti zbor župe Uzvišenja sv. Križa iz Rume s Tamburaškim orkestrom HKPD-a *Matija Gubec*.

Posjetitelji su imali prilike čuti bogat program s različitim božićnim pjesmama iz svih krajeva svijeta, među kojima su i neke dobro poznate ovdašnjoj publici poput *Spavaj mali Božiću*, *U to vrijeme godišta*, *O, Betleme...*, ali i neke manje poznate poput laude iz srednjeg vijeka *Rekoše proroci*. Koncert je završen zajedničkom izvedbom poznate božićne pjesme *Radujte se narodi*.

Lijep odziv publike

Organizator koncerta bila je Srijemska biskupija. Voditeljica katedralnog zbora *Sv. Cecilija* iz Srijemske Mitro-

biti nismo htjeli da bude više izvođača, bilo bi isuviše dugo, a crkva je prilično hladna, tako da je sat i pol vremena bilo sasvim dovoljno za ovaj prostor. U razgovoru sa zborovima koji su se prijavili zajednički smo se dogovorili oko programa. Dogovor je bio da bude od svega po malo, da se ne bi ponavljale pjesme, tako da ovog puta nije bilo srijemskih pjesama, neki zborovi su se odlučili za neke tradicionalne božićne pjesme, neki su se odlučili za neke modernije izvedbe», kaže s. Cecilija Tomkić.

Blagdan u glazbi

Članica mješovitog zbora župe Uzvišenja sv. Križa iz Rume **Milena Mikolarac** također nije mogla sakriti zadovoljstvo nastupom i odzivom publike.

»Nama je bilo zaista lijepo i mi smo se zaista divno osjećali i produžili smo ovo božićno vrijeme koje treba trajati stalno u našim srcima. Naš zbor postoji više godina, radio je u različitim fazama, ali negdje otprilike 2006. **Katarina Atanacković** je preuzela ovaj zbor i nastavila rad s njim. Danas naš zbor broji nekih petnaestak članova, a večeras smo izveli tri numere: *Božić naš*, *Transeamus usque Bethlehem* i *Radost svijetu svom*«, kaže Mikolarac.

Koncertu su, među ostalim, nazočili i srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Svalina**, generalni vikar mons. **Josip Ivešić**, kancelar vlč. **Tomislav Lasić**, župnici župa Srijemske biskupije, Milosrdne sestre sv. Križa, te mnogi predstavnici političkog, kulturnog i društvenog života Srijema i Vojvodine. Na kraju koncerta biskup koadjutor mons. Svalina uručio je zahvalnice sudionicima ovog glazbenog događaja. Sudionici koncerta izrazili su nadu da će se okupiti i sljedeće godine.

I. B.

vice i sudionica u organizaciji ovog koncerta s. **Cecilija Tomkić** kaže kako je ugodno iznenađena odzivom publike.

»Mogu reći kako sam jako zadovoljna, nisam očekivala ovaj broj ljudi, crkva je bila popunjena do posljednjeg mjesta. To me je jako iznenadilo, jer smo mi svi došli iz drugih župa. Zbor ove župe iz Petrovaradina nije pjevao, tako da sam vrlo, vrlo zadovoljna odzivom, ali sam isto tako zadovoljna i svim zborovima koji su nastupali. Na koncertu je sudjelovalo šest zborova i tri orkestra. Mi u

Božićni koncert u subotičkoj crkvi Isusova Uskrsnuća

Za mir i radost srca

U božićnom vremenu radost vjernika očituje se ponajčešće pjesmom, a tako je bilo i na božićnom koncertu u crkvi Isusova Uskrsnuća u petak, 29. prosinca. Na koncertu je sudjelovao Župni zbor *Uskrsnuće Isusovo*, Subotički tamburaški orkestar koji je pripremila **Marijana Marki**, violončelo je svirala **Blanka László**, gitaru **Suzana Fraj Gondi**, blokflaute i orgulje **Bogdan Rudinski**, vokalni solist bio je **Valentino Kujundžić**, a dirigentica **Ivana Mačković**. Gotovi svi sudionici ujedno su i župljani ove župe.

Nakon što je obnovljen župni zbor i počeo rad na novom repertoaru, 2022. je priređen prvi ovakav božićni koncert, a sada je ovo bio drugi po redu.

Koncert je započeo **Couperinovom Pastorellom**, a u dobro osmišljenom slijedu publika je uživala u popijevkama uz pratnju tamburaškog orkestra. U *a capella* izvedbi publika je čula **Sibeliusovu Carminaliu**. Također, zbor je otpjevao i mađarsku popijevku *Fel nagy öröme*, dva gregorijanska koral, a Kujundžić, koji je u nekoliko skladbi imao solističku dionicu, uz pratnju harmonija otpjevao je **Vidakovićevu** skladbu *Noćas Gospo djevičansko lice*. Osvježenje večeri bile su skladbe u izvedbi komornog orkestra. Tako je duet gitare i violončela izveo urugvajski tango *Milonga*, a komorni orkestar skladbu **M. Praetoriusa** *Es ist ein Ros' entsprungen*. Koncert je završio zajedničkom izvedbom *Tihe noći* u aranžmanu Ivane Mačković.

Program župnog božićnog koncerta skupa su osmislili Bogdan Rudinski i Ivana Mačković, inače studentica četvrte godine glazbene pedagogije na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu.

»Cilj nam je bio uvrstiti naše božićne pjesme, kao i nešto manje poznato, a uvijek je tu i gregorijanski koral. Od svega po nešto, da bude i publici zanimljivo, ali i da na neki način i zbor i publiku hranimo kvalitetnom crkvenom glazbom. To nam je bila polazna točka«, kaže dirigentica Ivana Mačković.

N. S.

Božićna predstava u Sotu

Radosna poruka Isusova rođenja

Djeca osnovnoškolskog uzrasta iz Sota, koja u školi pohađaju katolički vjeronauk, svake godine sa svojom vjeroučiteljicom prirede prigodan program za Božić. Ove godine pripremili su predstavu koja je izvedena u petak, 29. prosinca, u župnoj dvorani *Kata*. Predstava se sastojala iz tri čina. Uvod u radnju napravili su učenici nižih razreda kratkim recitalom o Božiću. Prvi čin predstavio je događaje vezane za Isusovo rođenje, a druga dva čina govorila su o tome kako se Isus rađa u srcima suvremenih ljudi i mijenja ih. Program je završio čestitanjem Božića publici.

Predstavi su prisustvovali i župnik preč. **Nikica Bošnjaković** i pastoralni suradnik vlč. **Ivica Čatić**. Na kraju programa oba svećenika izrazila su svoje oduševljenje viđenim, te pohvalili trud i rad koji su djeca uložila kako bi vjernicima na zanimljiv način prenijela poruku Božića.

(www.srijembiskupija.rs)

Božićni koncert HKPD-a *Jelačić* u Petrovaradinu**Blagdan uz zbor i tamburaše**

Tradicionalni božićni koncert HKPD-a *Jelačić* održan je 27. prosinca u crkvi Uzvišenja sv. Križa u Petrovaradinu (Starom Majuru). Sudjelovali su mješoviti

zbor HKPD-a *Jelačić* pod ravnanjem **Vesne Kesić Krsmanović** te nedavno reosnovan tamburaški orkestar pod ravnanjem prof. **Branislava Tubića**. Vokalni solist bio je **Miroslav Klašnja**.

Ovim koncertom udruga je htjela s publikom podijeliti radost božićnog otajstva očuvanog kroz običaje glazbene i koledarske baštine Petrovaradina. Božićne pjesme koje su dio glazbene baštine Petrovaradina, među kojima i skladbe **Ilije Okrugića Srijemca**, činile su okosnicu repertoara.

Koncert je održan pod pokroviteljstvom Središnjeg državnog

ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Grada Novog Sada.

H. R.

Božićni koncert u Zemunu

U to vrijeme godišta

Užupnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu 22. prosinca održan je Božićni koncert pjevačkog zbora *Odjek* koji djeluje u okviru Zajednice Hrvata Zemuna *Ilija Okrugić*.

Zajedno s klavijaturistom **Zoranom Đorđevićem** i uz dirigentsku palicu **Nine Fuštar**, zbor je izveo sljedeće skladbe: *Adeste fideles*, *U to vrijeme godišta*, *Noć ova*, *Radujte se narodi*, *Tiha noć*, *O Tannenbaum*, *Anima Christi*, *Božić*, *Božić blagi dan*, *Tu scendi dalle stelle*, *Bijeli Božić* i *Zvončići*. Mješoviti pjevački zbor *Odjek* osnovan je 2013. godine.

Svojim pjevanjem nastoji njegovati kulturu i tradiciju Hrvata na ovim prostorima kroz izvođenje duhovnog i svjetovnog programa. Broji oko trideset pjevača.

Pokrovitelji koncerta bili su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Hrvatsko nacionalno vijeće.

B. K.

Objavljena *Subotička Danica* za 2024.

Nova *Subotička Danica*, kalendar-godišnjak o svojem 103. godištu, za 2024. godinu, izišao je pred čitatelje. Urednik **Josip Štefković** i članovi Uredničkog vijeća: **Stjepan Beretić**, **Katarina Čeliković**, **Terezija Sekereš**, **Vesna Huska** i **Marko Tucakov** pripremili su za čitatelje mnoštvo štiva na više od 300 stranica.

Drugi puta, a prvi puta u svojstvu biskupa, čitatelje pozdravlja subotički ordinarij **Franjo Fazekas**, čije je imenovanje i ređenje obilježilo crkvenu stvarnost u Bačkoj tekuće godine.

Apostolsko pismo u obliku motuproprija vrhovnog svećenika Franje »Vi ste svjetlost svijeta« predstavio je u rubrici »Papa govori crkvi i svijetu« **Andrija Anišić**. U rubrici »Duhovnost« o. **Mato Miloš** pokušao je odgovoriti na pitanje kako živjeti vjeru u svakodnevici i prihvaćati stvarnost svoga življenja. On je svoj odgovor posvetio 150. godišnjici rođenja sv. Male Terezije, čije se obilježavanje upravo završava. Velečasni **Dušan Balažević** piše o obitelji **Ulma**, čiji su članovi nedavno beatificirani. **Nataša Momčilović Firanj** svoje je razmatranje naslovila s »Bog je gratis«, a o. **Zlatko Žuvela** piše na temu »Svom dušom«. Uz prvu obljetnicu smrti pape **Benedikta XVI.**, 31. prosinca, vlč. **Daniel Katačić** pokušava odgovoriti na pitanje »Otkud kriza u Crkvi i kako je riješiti?«.

O. **Gerard Tomo Stantić** ponovo ima svoju rubriku, koju je uredio o. Mato Miloš, i to uz članak na temu »Sveta Mala Terezija – inspiracija služi Božjemu o. Gerardu Tomi Stantiću«. U rubrici »Narodno blago« priložen je detaljan članak A. Anišića o *Dužijanci* proslavljenoj ove godine prvi puta u Mostaru. O »Žalosnoj dami« piše **Ruža Silađev**. »Štivo za trenutke odmora« predstavljeno je prozom »Bačica na tavanu« **Ivana Tumbasa** i razmatranjem »Čuvajte se licemjerja« **Alojzija Firanja**. Stavircku pripovijest »Palčič iz bundive«, koju je ispričala Sončanka **Ana Kuruc**, priredila je Ruža Silađev.

Malu Danicu uredila je Katarina Čeliković, a rubriku »Mladi Subotičke biskupije« Terezija Sekereš. Obiteljske razgovore s bračnim parom **Ljubicom** i **Ivanom Tumbasom** vodili su Vesna i **Ladislav Huska**, a u obiteljskoj rubrici su se javili i **Ana** i **Petar Gaković** pričom »Vrtlarne – škola rasta i odgoja«.

Zlata Vasiljević je u rubrici »Kultura« predstavila knjišku produkciju Hrvata u Srbiji 2022. – 2023. U toj su godini, navedeno je, izišla 33 naslova, pet časopisa i sedam listova. Rubrika »Da ih ne zaboravimo« govori o još jednom »slavljeniku«, u članku **Aleksandra Skenderovića** »Lajčo Budanović, biskup – fizički napad na biskupa«. U povijesnom kutku nalazi se članak »Životni put Đure Arnolda – uz 250. godišnjicu od početka gradnje subotičke katedrale« te tri članka o povijesti naših sakralnih građevina čije su se obljetnice izgradnje slavile ili će se slaviti 2024. godine: kapele sv. Ane u Kerskom groblju i u Tavankutu i crkva Svetog Križa u Somboru. **Marija** i

Martin Šeremešić odgovaraju na pitanja podrijetla Šokaca Bačkog Monoštora, a **Zvonimir Cvijin** i **Nevenka Fabian Vidaković** predstavljaju Društvo vojvođanskih i podunavskih Hrvata.

Andrija Anišić se opsežno osvrće i iznosi mnoštvo materijala o jubileju 100 godina Družbe Kćeri Milosrđa u Subotici. Tu su i obljetnice drugih crkava, svećenička »okrugla« slavlja, informacije o jednom biskupskom, jednom svećeničkom i jednom đakonskom ređenju i dva nekrologa. Kratki rezime 2023. godine u katoličkoj zajednici bačkih Hrvata donosi **Tomislav Vojnić Mijatov**.

I u ovoj *Danici* brojni domaći pjesnici i prozaisti objavili su svoje uratke: **Kata Kovač**, **Milica Kopilović**, **Zlatko Gorjanac**, **Pavka Domić**, **Katarina Firanj**, **Josipa Dević**, **Kata Milodanović Ostrogonac**, **Franjo Ivanković**, **Ružica Todorović**, **Denis Kovač**, **Marica Mikrut**, **Bi-ljana Grbavac**, **+Verica Dulić**, **Željka Zelić Nedeljković**, **Josip Dumendžić Meštar**, **Ljiljana Bačlija**, **Zlatko Urbanek**, **Mirko Kopunović**, **Nevena Mlinko**, **Katarina Čeliković**, **Agata Rižanji**, **Ivan Tumbas** i **Ivan Pašić**.

Danica, na čijem se ovitku nalaze dvije crkve slavljenice – subotička katedrala sv. Terezije i crkva Uzvišenja sv. Križa u Somboru, može se nabaviti u svim župnim uredima i crkvama Subotičke biskupije.

M. T.

Dani biskupa Ivana Antunovića – najava

Katoličko društvo *Ivan Antunović* u okviru manifestacije *Dani biskupa Ivana Antunovića* poziva na sljedeća događanja:

Svečana sveta misa za biskupa **Ivana Antunovića** u katedrali-bazilici

svete Terezije Avilske u Subotici u nedjelju, 7. siječnja, u 18 sati. Misu predvodi vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov**.

Polaganje vijenaca na spomenik biskupa Ivana Antunovića u parku između katedrale i sjemeništa u Subotici 12. siječnja u 15 sati.

XXXII. Razgovor u Pastoralnom centru *Augustinianum* (Trg sv. Terezije 3, Subotica) 18. siječnja u 19 sati. Tema *Razgovora* je »Uključenost vjernika laika u život mjesne Crkve«. U razgovoru sudjeluju **Nevena Gabrić, Miroslav Stantić i Gábor Ric**.

U susret blagdanima

- 6. siječnja – Bogojavljenje, Tri kralja
- 7. siječnja – Krštenje Gospodinovo
- 8. siječnja – Gospa brze pomoći
- 9. siječnja – Julijan
- 13. siječnja – Veronika
- 21. siječnja – Nedjelja Božje riječi, Janja

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Bogojavljenje

Pred kraj božićnog vremena Crkva se spominje triju mudraca s Istoka koji dolaze pokloniti se Isusu. Bog je stoljećima prije Izraelcima po prorocima najavio rođenje Mesije, Spasitelja svijeta. Izraelci znaju i čekaju njegovu pojavu na zemlji. Kada se ispunilo vrijeme, Spasitelj se rađa u Betlehemu, baš kako je po prorocima naviješteno. Ali, Bog ne želi tu radosnu vijest zadržati samo unutar granica svoga naroda, jer Spasitelj se rodio za sve narode zemlje. Objava izvan Izraela započinje s mudracima s Istoka, koji na nebu prepoznaju zvijezdu novoga Kralja, te slijedeći je, dolaze pokloniti mu se.

Tri mudraca

Evangelist Matej opisuje kako mudraci dolaze tražiti novorođenog kralja (usp. Mt 2,1-12). Oni na nebu uočavaju zvijezdu koja označava njegovo rođenje, slijede je i ona ih dovodi do Izraela. Njihova prva pretpostavka je da novorođenče trebaju potražiti na Herodovom dvoru, jer je on aktualni kralj. Ipak, ispostavlja se da ni Herod ne zna ništa o novorođenčetu, te ih šalje da ga sami potraže i jave mu gdje je dijete. Već na samom početku svoga ovozemaljskoga života Isus biva odbačen od svoga naroda, kojemu je njegov dolazak najavljivan stoljećima i koji su ga nestrpljivo očekivali. Herod ne razumije proroštva i u Isusu vidi samo nekakvog ovozemaljskog vladara koji može ugroziti njegovu vlast, pa ga se odmah želi riješiti. Ali Bog surađuje s ovim strancima, koji prate njegove znakove bez mnogo kalkulacije, te ih upućuje da se ne vraćaju Herodu.

Iako od samoga početka postoje oni koji Isusa ne prihvaćaju i žele ga se riješiti, Božje planove ne može pokvariti niti jedan čovjek, jer Bog pronalazi svoje suradnike među ljudima. Pored onih koji ga odbacuju, uvijek postoje oni koji ga prihvaćaju.

Njima se Bog služi da ostvari svoje planove na zemlji. Iako je on svome narodu dugo obećavao Mesiju i pravljao ih za njegov dolazak, ipak je među njima bilo mnogo onih koji ga nisu prepoznali i prihvatili. Isto tako, kako svjedoči Pismo, brojni pogani koji su se samo jednom s njim susreli, prepoznali su da on nije tek običan čovjek, učitelj poput mnogih drugih, te su odmah povjerovali u njega. S mudracima je započela Božja objava i poganima, tj. narodima izvan granica Izraela, jer po Isusu Bog sve narode poziva u svoje okrilje, spasenje nudi svima, a ne samo odabranima.

Znakovi

Ljudi od Boga uvijek traže neke znakove kako bi prepoznali da je tu, da je uz njih. Bog i daje znakove, po njima objavljuje svoju prisutnost čovjeku. No problem nastaje kada te znakove treba slijediti. Mudraci su prepoznali zvijezdu kao znak i spremno su za njom krenuli, iako ih je ona vodila u daleke krajeve, iako nisu znali što ih na kraju puta točno očekuje. I proroci su najavili znakove po kojima će Izraelci prepoznati Mesiju, ali oni ih nisu prepoznali, jer ih nisu bili spremni slijediti.

Bog se i nama danas objavljuje, šalje nam znakove svoje prisutnosti. Ne vidimo ih jer imamo neke svoje slike o tome kako bi Bog trebao djelovati i kako bi nam se trebao objaviti, pa ako on »iznevjeri« naša očekivanja, mi to tumačimo kao da nije prisutan. A Bog donosi spasenje, sprema za nas veličanstvene stvari, ali trebamo prihvatiti znakove kojima nam pokazuje da je među nama, odbacujući sve predodžbe kojima želimo Boga ukalupiti u svoja očekivanja. Slavimo Bogojavljenje, Bog se javio trojici mudraca i oni su spremno slijedili njegovu zvijezdu. Otvorena srca budimo i mi spremni krenuti za Bogom u neočekivanom smjeru i on će se proslaviti u našem životu.

Kutije za zaruke Mande Vukov

»Najčešće bijele i crvene od saten svile«

U korpu za mladu stavljao se materijal za vjenčanicu i za crvenu haljinu koju će mlada obući za okrećanje, rađene papuče također za okrećanje, cvijet, odnosno vijenac za kosu koji će nositi na vjenčanju, još neki materijal, donje rublje, maramice i nakit

Svadbene i predsvadbene običaji bunjevačkih Hrvata iz okolice Subotice veoma su bogati. Većina od njih više se ne prakticiraju, ali sjećaju ih se još uvijek mnogi. Posebno živa sjećanja na predsvadbene običaje darivanja mlade u drugoj polovici prošloga stoljeća ima **Manda Vukov** iz Žednika, s obzirom na to da je gotovo 40 godina pravila kutije za zaruke u koje su se stavljali darovi.

Najviše 80-ih

Prema bunjevačkom običaju svekrva je prije vjenčanja bila u obvezi između ostaloga mladoj darovati svadbenu ruho i nakit (ogrlicu najčešće) što je donosila na zarukama. U korpu za mladu stavljao se materijal za vjenčanicu i za crvenu haljinu koju će mlada obući za okrećanje, rađene papuče također za okrećanje, cvijet, odnosno vijenac za kosu koji će nositi na vjenčanju, još neki materijal, donje rublje, maramice i nakit.

Kada je Manda počela praviti korpe, kaže kako je prestajao trend šivanja vjenčanica pa su često svekrve umjesto materijala u korpu stavljale novce za koje su mlade mogle kupiti ili iznajmiti vjenčanicu. Probe vjenčanica kod krojačica ili njihova kupovina odvijala se, prema običaju, u pratnji svekrve. Manda je prvu korpu napravila '80. godine kada se ženio brat njezine prijateljice. U početku je pravila za prijatelje i rodbinu da bi se kasnije krug proširio i na nepoznate te je primala narudžbe ne samo iz rod-

»Nakon što je namještaj donesen, puno se pažnje posvećivalo slaganju mladnog namještaja i miraza. Tjedan dana prije svatova mlada je donijela sve svoje ručnike, krpe, rublje, posteljinu i onda se to lijepo slagalo u nove ormare«, kaže Manda i dodaje kako su, da bi sve bilo složeno besprijeckorno, postojale žene koje su išle po kućama i slagale.

nog Bikova i Žednika već i iz Subotice i okolice. Prema njezinim riječima interesiranje za ove korpe je godinama unazad jenjavalo da bi potpuno nestalo upravo pojavom pandemije koronavirusa. Posljednju je, kaže, napravila 2020. za zaruke u Bajmaku. Manda kaže kako je potražnja za korpe najveća bila upravo '80-ih i '90-ih te da je godišnje u prosjeku pravila 10-ak komada. Iako ističe da je za jednu trebalo dosta vremena i iskustva, dodaje i kako nije to ništa strašno ako se uključi mašta. Kada je izgled korpe bio u pitanju, Manda kaže da nije bilo pravila, ali da su najčešće bile bijele ili crvene i od saten svile.

»U raznim bojama sam pravila korpe, a najčešće su naručivali bijele i crvene. To je u biti bio karton obložen saten svilom. Pravila sam ih i u raznim oblicima; najčešće u obliku leptira, klasične četvrtaste, u obliku šešira, okrugle, u obliku srca... Kutije sam ukrašavala cvjetovima od materijala, vrpčama... Nije to ništa teško ako se prepustite da vas vodi mašta«, kaže Manda.

Osim korpi za mlade, pravila je Manda i korpe za mla-

doženje. To su korpe, pojašnjava nam, koje je na zarukama punica poklanjala budućem zetu i bile su manje i najčešće plave boje. U njih se stavljalo, priča nam Manda, dvije košulje – bijela i crvena koje mladoženja nosi na vjenčanju (i okretanju), remen, novčanik i maramice.

Kupovina namještaja

Sjeća se Manda i kako su izgledale zaruke u drugoj polovici prošloga stoljeća. Kaže, danas takvih više nema.

»Najprije su išli roditelji s muške strane da se upoznaju s *preteljima*. Tom prigodom je svekrva darivala snahu zlatnim medaljonom i jabukom. Na zarukama je svekrva snahi nosila kutiju s darovima, a svekar rakiju. Darovi su se davali odmah po dolasku u mladinu kuću i tom prigodom su se pitali i mladini roditelji odobravaju li dogovoreno vjenčanje. Kada su roditelji pristali, ulazili su i *mastalundžije* i na kraju mladoženja s korpom cvijeća. Na zaruke je bila pozvana najuža rodbina i kumovi i stari svat. Uglavnom je bilo 50-60 ljudi, a slavilo se uz večeru i tamburaše«, kaže Manda i dodaje da su se zaruke pravile nekoliko mjeseci prije svadbe.

Od predsvadbenih običaja Manda se sjeća i nošenja namještaja tjedan dana prije svadbe u kuću gdje će buduć par živjeti. Kaže ona da je vrsta i količina namještaja varirala u ovisnosti od financijske mogućnosti mladoženjinih roditelja, ali da se najčešće nosio namještaj za dnevnu sobu.

»Regal i kauč za dnevnu sobu su bili najčešći namještaj koji se poklanjao, ali nije bilo pravila. Nosio je tko je koliko mogao. Netko je nosio i trpezariju... Nakon što je namještaj donesen, puno se pažnje posvećivalo slaganju mladnog namještaja i miraza. Tjedan dana prije svatova mlada je donijela sve svoje ručnike, krpe, rublje, posteljinu i onda se to lijepo slagalo u nove ormare«, kaže Manda i dodaje kako su, da bi sve bilo složeno besprijeckorno, postojale žene koje su išle po kućama i slagale.

Čak je i naša sugovornica bila angažirana nekoliko puta da složi miraz. Kaže, posljednji put je to radila krajem '80-ih.

»Nije se to obično slagalo. Stavlja se papir ili karton u ručnike, krpe ili posteljinu da bolje stoji. Neki su čak vezali i mašnice. Kad se svi ormari lijepo napune i složeni ostavljeni su otvoreni da to može vidjeti svatko tko dođe u kuću. To je bilo jako lijepo, sve je bilo svečano.«

Ljubav za lijepo i uredno Manda kaže da je naslijedila od svoje mame koja je bila krojačica te je od nje naučila i šivati.

Između ostaloga, Manda ima puno godina staža i u šivanju ženskih bunjevačkih nošnji. Kaže kako je sašila 15-ak haljina za bandašice, kako za gradske tako i za seoske, najviše za Žednik, a nošnji od svile i sefira kaže kako je šila još više. Iako sada zbog obveza rjeđe prima narudžbe, prošle godine kaže da je šila crnu svilu za *Prelo sićanja* te jedan sefir koji je bio naručen iz Tavan-kuta.

J. D. B.

O prezimenima bačkih Hrvata (LXVII.)

Kaić

Kaići su bez sumnje igrali veoma značajnu ulogu u povijesti bačkih Hrvata na prijelazu iz 17. u 18. st., točnije u vrijeme Velikog bečkog rata (1683. – 1699.). Među prvima su dobili plemstvo. Štoviše, u relativno kratkom vremenskom razmaku u plemstvo su uzdignute dvije obitelji istog prezimena i, po svemu sudeći, istog podrijetla. Naime, plemićkim listom od 3. VIII. 1697. subotički zastavnik **Jakov Kaić** i njegova obitelj (**Julija Gavranović** i djeca **Luka**, **Marko**, **Josip** i **Jelena**) pro-

glašeni su plemenitima. Godinu dana kasnije, 22. XI. 1698., plemićki list izdan je i subotičkom poručniku **Tomi Kaiću**, njegovoj obitelji (supruzi **Jakovi** i djeci **Lovri** i **Josipu**), njegovoj braći **Franji** i **Ivanu** i njihovim obiteljima, te bratiću **Ivanu** (sinu Tominog pokojnog brata **Bartula**).

Drevne zasluge

Plemstvo stečeno koncem 17. st. je bez sumnje bila nagrada za ukupne zasluge u Velikom bečkom ratu. Kakvu ulogu su Kaići igrali u prijelomnim povijesnim godinama na razmeđu stoljeća, nažalost, ne može se nikako doznati ni iz povelja koje su dobili od habsburškog cara **Leopolda I.**, ni iz drugih spisa toga vremena. Međutim, može se s pravom pretpostaviti da je riječ ne samo o vojnim zaslugama nego i političkim. Poznato je da su **Markovići** i **Vidakovići** ne samo predvodili svoj narod u ratnim operacijama protiv Turaka-Osmanlija nego i tumačili njihove interese pred austrijskim časnicima. Drugim riječima, Markovići i Vida-

Piše: Vladimir Nimčević

kovići čini se da su sa svojim postrojbama ulazili u teritorij pod turskom okupacijom (Slavonija, Bosna i dr.), gdje su vrbovali narod i odakle su ga vodili (prebacivali) u tek oslobođenu Bačku. Ovu ulogu su bez sumnje igrale i ostale obitelji, koje su koncem 17. i početkom 18. st. postale plemenite: **Sučići** (1690.), **Vujevići** (1690.), **Đelmiši** (1699.), Kaići (1697. i 1698.) i drugi. Poznato je da su Subotičani oko 1690. sudjelovali u neidentificiranim sukobima u Slavoniji. Kod Nimaca (danas Nijemci kod Vukovara) zabilježili su poraz. Na slavonske Nimce možda budi uspomenu subotičko prezime **Nimčević**.

Prelazak u Lemeš

Kaići su u prvo vrijeme, tj. koncem 17. st. i početkom 18. st. bili vezani uz Suboticu. Tu su bilježeni u najstarijim matičnim knjigama, koje su vodili franjevci. Zajedno sa Sučićima su stanovali u subotičkoj tvrđi, koja je poslije prerasla u franjevačku rezidenciju 1719., pa u samostan. Moguće je da su sa Sučićima došli u Suboticu. Od sredine 18. st. Kaići se javljaju u Lemešu, gdje su iselili s drugim plemenitim obiteljima (Vidakovići, Vujevići i dr.). Naime, Subotica je 1743. postala povlašteno kraljevsko-komorsko trgovište. Drugim riječima, dobila je određene povlastice od ugarskog kralja (carice **Marije Terezije**) i Ugarske dvorske komore. Stanovnici nove Subotice su bili u obavezi plaćati pristojbe, neovisno o svom društvenom statusu. To nije bilo u interesu jednom dijelu plemića, koji su zato obrazovali plemićku oazu kraj Sombora – Lemeš.

Josip Kaić

Nasljednici starih plemića Kaića žive i dalje u Lemešu, te diljem Vojvodine i svijeta. Jedan od poznatijih predstavnika iz novijeg vremena je svećenik **Josip Kaić** (1871. – 1962.). Zaređen je 1898. Bio je kapelan u Bikiću, Subotici (sv. Rok i sv. Terezija), Kačmaru, Bačalmašu, te na koncu administrator i župnik u Selenči (od 1909. do smrti). Rođen je u Boršodu od roditelja **Pavla** i **Estere**, r. **Alaga**. Njegova genealogija izgleda ovako: **Antun** i **Matija** (nepoznato prezime, vjenčani prije 1718.); **Petar** (r. 1724. u Subotici) i **Janja Bašić** (vj. 10. XI. 1743. u Subotici); **Bartul** (r. 24. VIII. 1767. u Lemešu) i **Marija Vidaković** (vj. 17. III. 1788. u Lemešu); **Josip** i **Julijana Mandić** (vj. 11. XI. 1829.); Pavle i Estera Alaga (vj. 13. VIII. 1861.). Od potomaka svakako vrijedi izdvojiti **Katalin Kaich** (hungarologinja) i **Ištvana Kaića** (novinara rodom iz Kikinde).

Mijo Mandić piše da je preporoditelj bačkih Hrvata **Ivan Antunović** odlazio u Lemeš, gdje je živjela njegova najmlađa sestra **Roza**. Konak mu je pružao **Jenő Szécsényi** (1835. – 1914.), mjesni župnik, koji je na tom položaju bio od 1865. do 1888. Prilikom svojih boravaka u Lemešu, bio je rado viđen gost i mjesnih plemića: Kaića, Vidakovića, **Ivankovića** i **Mandića**.

Bosiljka Šarčević

Kod Hrvata Bunjevaca s ovih naših prostora čest običaj je davanje identičnog očevo ime muškome potomku, ali je krajnja rijetkost kada se mati odluči svoju kći nazvati po sebi. Jedan od tih primjera je i povod za ovu prekrasnu priču o fotografiji, inspiriranu sačuvanim obiteljskim fotosom koji datira iz vremena prije Drugoga svjetskoga rata, a zabilježen je tijekom gradske šetnje **Bosiljke** i **Stjepana Šarčevića** (poznatijeg kao **Dečko**, nekadašnjeg glasovitog nogometaša *Bačke*). Oko fotoaparata je zabilježilo trenutak kada su se ponosni roditelji, skupa sa svojom kćerkom **Bosiljkom**, našli u samom središtu Subotice (današnji sunčani sat ispred Gradske kuće na Trgu slobode). Zahvaljujući kazivanju njene mlađe sestre **Jasne**, umirovljene stomatologinje iz Splita, imamo priliku saznati puno više...

Bosiljka mama i tata Stjepan

Rođena u obitelji **Martina** i **Terezije Bačić** (djevojački **Stipančević**), Bosiljka se rodila 1912. godine u Subotici. Završila je Učiteljsku školu, prve dvije godine u rodnom gradu, a po njenom zatvaranju školovanje je morala nastaviti u Somboru, gdje je i stekla stručnu diplomu. Po odluci tadašnjih državnih vlasti dobila je učiteljsko namještenje u Vagancu (Lika), gdje je radila pune četiri godine do povratka u Suboticu, preciznije naselje Radanovac koje se nalazi na cesti prema Paliću. Stariju kći Bosiljku rodila je 17. veljače 1939. godine, a budući da je tijekom porođaja dobila sepsu poželjela je da djevojčica poneseno njeno ime za uspomenu. Njezin muž Stjepan (Dečko) Šarčević joj je ispunio želju i mala Bosiljka je ubrzo postala obiteljska mezimica, koju je oporavljena mati s ponosom šetala gradskim korzom. Elegancija mame Bosiljke na jasan i vjerodostojan način oslikava tadašnje modne prilike u najvećem gradu na sjeveru Bačke i tadašnje Kraljevine Jugoslavije. Ništa manje ponosniji otac Stjepan (sin **Ivana** i **Melanije**, rođ. **Janošević**, završio je Trgovačku akademiju u rodnoj Subotici, pa je tijekom i nakon uspješne nogometne karijere radio kao općinski činovnik u gradskom Matičnom uredu). Obitelj Bosiljke i Stjepana Šarčevića pripadala je uglađenom subotičkom građanskom sloju onoga vremena i prakticirala je aktivni društveno-socijalni život (balovi, proslave, šetnje, izleti...).

Bosiljka kći

Rođena u Subotici 1939. godine Bosiljka kći je nakon roditeljskog preseljenja iz Zagreba u Slavonski Brod, tamo i, kao izvrstan đak završila gimnaziju. Vratila se u Zagreb na Tehnološki fakultet i postala dipl. ing. kemije – specijalnost nafta i bitumen. Kao vrhunska stručnjakinja,

koja je govorila nekoliko stranih jezika, uvodila je novu tehnologiju u Rafineriji nafte u Bosanskom Brodu. Nažalost, zloslutni karcinom odnio je **Bobin** (kako su je njezini najbliži od milja zvali) mladi život u 49. godini (1988.).

Fotografija živi sjećanje

Svaka stara fotografija krije u sebi nešto osobno, a vremenom i njenom starinom sve je manje onih koji bi mogli autentično posvjedočiti o trenutku koji je zabilježen i samim time ovjekovčen za budućnost. Danas, punih osamdeset godina kasnije, sjećanje o ovom fotosu čuva mlađa kći i sestra Jasna, umirovljena stomatologinja koja je studije završila u Sarajevu, a potom specijalizirala dječju stomatologiju. Cijeli radni vijek kao dr. dentalne medicine provela je liječeći dječje zube u Domu zdravlja i na Stomatološkoj klinici u Splitu, gdje i danas živi.

D. P.

Mila Rukavina – *Takmičar generacije*

Uručeni laptop i diploma Vlade Srbije

Mila Rukavina, učenica 1. f odjelela na hrvatskom jeziku subotičke Gimnazije *Svetozar Marković*, dobitnica je nagrade *Takmičari generacije* za postignute izvanredne rezultate na republičkim natjecanjima u prošloj školskoj 2022./23. godini kada je pohađala Osnovnu školu *Ivan Milutinović*. Budući da Mila nije mogla prisustvovati svečanoj dodjeli nagrada koja je bila 13. prosinca 2023. godine u Palači Srbija, svoju nagradu – laptop i diplomu, primila je 27. prosinca 2023. godine u Gimnaziji. Nagradu joj je uručila **Milana Minarski**, načelnica Školske uprave Sombor u prisustvu nastavnika i profesora bivše škole koji su doprinijeli njezinom uspjehu kao i škole koju sada pohađa.

Iako smo o Mili već pisali, podsjetimo se njezinih rezultata koje možemo pogledati i na novoj platformi »Takmičari generacije«. Mila Rukavina je protekle 2022./23. školske godine osvojila prvo mjesto na republičkom natjecanju iz hrvatskog jezika, a bila je i visoko plasirana na republičkom natjecanju iz srpskog kao nematerinjeg jezika. Naravno, proglašena je i učenikom generacije Osnovne škole *Ivan Milutinović*. Ovim rezultatima na republičkoj razini svrstala se među 118 učenika u Srbiji koji su osvojili titulu *takmičara generacije*. Inače, oni predstavljaju 0,2 % najuspješnijih iz ove generacije prošlogodišnjih osmaka od 65.000 učenika. Ponosni smo na našu Milu koja skromno kaže: »Nije bilo teško. Volim jezike. Ova nagrada mi mnogo znači i motivacija mi je za dalje«.

Iako Mila razmišlja svoje daljnje školovanje nastaviti u području prava, ovo je, vjerujem, motivacija i za sve njezine mlađe drugare da hrabro nastave njezinim stopama.

Motivacija je i za sve nas, jer uspjesi naše djece su uspjesi cijele hrvatske zajednice. I stoga radosno ponavljamo: Mila, na ponos si svojoj zajednici!

B. I.

Sretna nova 2024. godina!

Dragi prijatelji i čitatelji *Hrcka*,
Sretna vam nova 2024. godina!

Ušla je u naše živote početkom tjedna i već je pet dana stara. Ovih smo dana svi jedni drugima čestitali njezin dolazak i zaželjeli hrpu lijepih želja. Nova godina je i svojevrsni novi početak, vrijeme koje možemo iskoristiti za neke naše dobre, nove odluke. Svi ih imamo i zato vam želim da u njima uspijete. Želim vam (nam) još mnogo toga. Želim vam puno sreće, radosti, zdravlja i ljubavi u novoj, da se i dalje družimo na stranicama *Hrcka* u tjedniku kao i u podlistku *Hrcko*, da vam se ispune bar neke od želja koje ste poželjeli za doček i da ne redam dalje (ima toga još puno što bih vam zaželjela). Sretnu i blagoslovljenu novu 2024. godinu žele vam i naši drugari iz područne škole *Ivan Milutinović* iz Male Bosne koji su vam nacrtali ove prekrasne borove.

Stoga, na dobro nam svima došla ova nova 2024. godina.

Novogodišnji vlak

Jedne noći iznenada,
u stanicu moga grada
na nečujan neki znak
stigao je čudan vlak.
Kad sam bolje pogledao,
u čudu sam čitat stao,
uzduž vlaka krupna slova:
GODINA SE VOZI NOVA.
E, pa sretna bila svima –
Velikim i malenima!

Stjepan Jakševac

B. I.

Marica Stantić, 2. e OŠ *Ivan Milutinović*, Mala Bosna

Iva Rudić, 3. e OŠ *Ivan Milutinović*, Mala Bosna

Ivana Stantić, 4. e OŠ *Ivan Milutinović*, Mala Bosna

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomijskog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrzdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Prodajem traktor zetor super 42, god. 1957 (oldtajmer) neispravan – povoljno. Info telefon: 064/300-76-14

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više. Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25 Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem njivu u Mišićevu površine 2 katastarska jutra, 14.000 eura. Informacije na telefon 064/300 76 14.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (Sl. glasnik RS, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (Službeni glasnik RS, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

**ZA URBANISTIČKO-ARHITEKTONSKU RAZRADU
LOKACIJE I IZGRADNJU PROIZVODNOG OBJEKTA (P i P+1) NA K.P. BR. 14777/7 K.O. NOVI GRAD U SUBOTICI**
(naručitelj projekta – »AVGERINOS« d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 15. do 22. siječnja 2024. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 15. do 22. siječnja 2024. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 9. 1. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU Hrvatska riječ.

Novogodišnja lista

Godina iz liste putovanja

Groznica novogodišnjih zabava može vas neka-ko zaobići, ali groznica novogodišnjih odluka je teža. Čak i oni najodlučniji da ne zbrajaju i ne oduzimaju na kraju godine pod snažnom izlikom da je i vrijeme relativno i nepotrebno uplitanje u ljudski razvoj, u ovom razdoblju kao da zaboravljaju na svoja uvjerenja i postavljaju barem neki mali cilj za nadolazeće razdoblje.

Želje se preporučuju svakom čovjeku, a onaj tko nema želja siromašan je. Toliko se slažem s tom tvrdnjom da mi je čak lakše kad nemam novaca nego kad nemam želje. Pisala sam o toj mojoj maloj krizi zbog izostanka nekih egzotičnijih želja, ali situacija se popravlja pa je vrijeme da se pozabavimo time. I slobodno ih koristite ako trebate malo začiniti svoju želju. Od tuđih primamljivih želja uvijek može nastati nešto što je samo tvoje.

Prvi na listi je Portugal. Dugo sam to krčkala i zazivala i jako bih voljela da mi se to dogodi ove godine. Naravno, najviše me zanimaju Madeira i Nazare. O njima sam već dosta napisala, pa se neću ponavljati na samom početku godine već ću ostaviti nekoliko praznih redaka za prave dojmove. I samo bih dodala da svoje želje za Portugal nikako ne bih smjestila samo u ova dva grada i da će boravak u njemu uključivati mnogo više.

Sljedeća na mom popisu su zapravo dva hobija koja su usko povezana s putovanjima. Jasno, riječ je o jerdrenju i ronjenju. Htjela bi ih ponovno vratiti u svoj život, pa sam *Lijepu našu* stavila na popis i vjerujem u Split kao početnu destinaciju za plovidbu sa željom da ga ovaj put puno bolje upoznam. Za ronjenje ipak biram jedan od otoka na koji još nisam kročila i stvarno mi je svejedno koji, jer želim upoznati sve otoke našeg Jadrana.

Osim što je za svako putovanje potreban novac, što nam često predstavlja prepreku, za putovanje nam treba i vrijeme. Dana godišnjeg odmora je nažalost uvijek manje nego što nam je potrebno. Međutim, nije uvijek

tako. Jedna od prednosti rada s djecom su školski praznici, posebno ljetni, koji otvaraju prostor za nešto duže ekskurzije. Ovu pogodnost želim iskoristiti ove godine, jer nisam sigurna koliko ću još ostati u ovoj profesiji, pa bih trebala uživati dok imam priliku. Mislim na duge pješake ture kao izazove, a među njima prednjače neke od tura poznatog Camino de Santiaga te planinska tura Korzikom poznatija kao GR20.

Naravno, Neretvu i veslački maraton ne treba dodavati na popis, jer oni su nekako na dugoročnom popisu i nadam se da ćemo ga veslati još dugo godina, a ako ga izostane, to će biti iz nekih divnih i vrlo dobrodošlih razloga.

Na kraju prvog dijela popisa stavljam vožnju autom kroz Rumunjsku i susret s medvjedom, makar uz cestu. Jedan moj poznanik koji mnogo putuje po svijetu rekao mi je da ću svoju želju da sretnem medvjeda u njegovom prirodnom okruženju najlakše ispuniti ako se provozam poznatom rutom Transfagarasan, ili barem dijelom, čak i automobilom. I od tada nekako znam da će se to dogoditi ove godine. Nisam još sigurna što ću spakirati za taj izlet, ali svakako želim sresti medvjeda. I znam da ljudima ova moja želja zvuči malo ludo, ali prešla je sve faze želje i čeka svoje ispunjenje.

Za kraj ostavljam poznatu SUP avanturu na Dunavu od Bezdana do Đerdapa ili barem njen veći dio. I još po koje zanimljivo veslanje i što više izleta u šume Gornjeg Podunavlja. I sad, dok pokušavam završiti, želje se nižu, pa moram spomenuti želje za Prokletijama, ponovni odlazak na Durmitor, neko divlje kampiranje i svakako sve i svašta što će me ugodno iznenaditi i odvesti na zanimljivo putovanje.

A kakav bi ovo novogodišnji tekst bio da nema želja i za druge, a pogotovo za vas koji ga čitate. Želim svima dobro zdravlje, nasmijane brkove i putovanja od kojih srce zaigra. Sretna nova 2024. godina.

Gorana Koporan

Lana Virc

Najbolja mlada tenisačica Europe

Igračica TK-a Spartak iz Subotice je najbolja u konkurenciji do 16 godina

Izuzetno uspješnu natjecateljsku godinu 15-godišnja subotička tenisačica **Lana Virc** zaključila je prijestižnom nagradom najbolje europske tenisačice do 16 godina u izboru Tennis Europe (krovna organizacija juniorskih natjecanja za taj uzrast). Budući da je *Hrvatska riječ* svojevremeno prva objavila jedan novinski napis o njoj (9. studenoga 2018.), prenosimo dijelove toga razgovora s tada 10-godišnjom budućom šampionkom.

... Tenisom se bavim već pet godina, a sve je to započelo nakon ulične igre i moje želje da započnem s aktivnim treniranjem. Tata mi je ispunio želju i počela sam redovito trenirati.

... Dva puta sam osvojila prvenstvo Vojvodine, a ove godine sam igrala u finalu Kupa Srbije. Osim toga, osvo-

jila sam još desetak turnira u konkurenciji igračica do deset godina.

... Najviše volim igrati forhend, i to je moj omiljeni udarac, a voljela bih popraviti bekhend.

... Voljela bih se aktivno baviti tenisom i biti profesionalna tenisačica.

Samo pet godina kasnije. Lana je zahvaljujući vrijednom radu sa svojim trenerom **Veselinom Rakočevićem** postala najbolja mlada tenisačica Europe. A što je o tome na izmaku prošle (za nju izuzetno uspješne) 2023. godine rekla u kraćem razgovoru za *Hrvatsku riječ*?

Kako se osjećaš kao najbolja europska tenisačica u svojoj starosnoj kategoriji?

Jako je lijep osjećaj osvojiti nagradu za najbolju igračicu u Europi do 16 godina. Naporno smo radili i taj trud se isplatio.

Koje bi rezultate izdvojila kao najznačajnije u tvojoj najuspješnijoj natjecateljskoj godini?

Osvojila sam tri ETA turnira (Alibaba Cup Humenne, Sofia Cup, Adriatic Cup Veli Lošinj) i igrala u dva finala

(Niš Open, Yason Cup Novi Sad), a posebno mi je drag moj prvi osvojeni ITF turnir (J30 Subotica) za igrači do 18 godina koji sam osvojila baš na moj 15. rođendan. Budući da na svakom turniru igram i parove, pridodala bih i četiri osvojena turnira – jedan od njih je bio na natjecanju tzv. super ETA kategorije u Milanu (ITA) i jedno finale u ovoj konkurenciji.

A koji je sportski trenutak, od svih navedenih uspjeha, tebi najdraži?

Pa ima ih nekoliko. Pod broj jedan su svakako osvojeni ITF turnir u mojoj rodnoj Subotici i nagrada za najbolju tenisačicu Europe, a tik uz njih je i 4. mjesto s reprezentacijom Srbije na Europskom prvenstvu.

Što bi sebi poželjela za Novu 2024?

Željela bih osvojiti što više ITF turnira u singlu, ali i dublu.

Na koncu, sportaši baš nemaju dugačku novogodišnju pauzu jer se nova sezona uveliko približava. Jesu li tvoje pripreme u tijeku?

Pripreme za sezonu 2024. su već uvelike počele. Odmah na početku godine je Državno prvenstvo, a potom slijede daljnje pripreme za brojne turnire iz ITF kalendara.

Veselin Rakočević, trener

S Lanom radim od njezine devete godine i od samog početka suradnje bilo je jasno da se radi o izvanserijski talentiranom djetetu. Kako je talent samo dio onoga što je potrebno za razvoj jedne ozbiljne tenisačice, odlučili smo raditi dugoročno i da kroz manji broj kvalitetnih treninga usavršavamo tehničke nedostatke, kojih je, usprkos njezinom talentu, bilo dosta. Možemo reći kako je tek od prošle godine u jednom jakom trenažnom programu i zaključiti da za njezin napredak ima još mnogo prostora s obzirom na to da niti emotivno niti igrački nije potrošena. Naredne tri godine juniorskog tenisa bit će presudne za Lanin daljnji razvoj i postavili smo visoke ciljeve u vidu nastupa na sva četiri juniorska Grand Slama. Svoju kvalitetu potvrdila je na svom jedinom odigranom turniru iz svjetskog juniorskog kalendara (ITF) koji je osvojila bez izgubljenog seta bez obzira na činjenicu da se natjecala u tri godine starijoj konkurenciji igračica do 18 godina starosti. Najbolja potvrda stigla je koncem ove godine kada je Lana proglašena za najbolju europsku tenisačicu u izboru Europske teniske asocijacije.

D. P.

POGLED S TRIBINA

10.000

Ljubav navijača *Hajduka* prema voljenom klubu odavno je svima poznata, ali armija *bilih* simpatizera uvijek je spremna učiniti novi podvig. I nije ga dugo trebalo čekati. Već 1. siječnja nove 2024. godine oboren je stari rekord (5.914) o broju registriranih članova u jednom danu, jer se već u prvih 24 sata upisalo nevjerojatnih 11.686 članova. »Ni mi ža ča te volim!« više nisu samo puste riječi nego i materijalizirana financijska potpora i izraz pripadnosti klubu za koji se živi! Ova brojka će, zasigurno, postupno rasti iz dana u dan, a zacrtani cilj je stići do 65.000 članova na dan 13. veljače kada će se proslaviti 113. rođendan *Hajduka*. Plus, akcija »Slika i prilika« omogućit će svim budućim članovima koji se do toga datuma upišu u članstvo da se njihova fotografija u *Hajdukovim* bojama i motivima nađe na zidu tunela kojim igrači izlaze na poljudski travnjak. Pa, ako ste navijač splitskih *bilih*, nemojte dugo čekati na iskazivanje svoje vjernosti najdražem klubu. Cijena članstva je 20 eura (18-65 godina), dok je za maloljetnike i starije od 65 godina – 10 eura.

D. P.

Foto: facebook.com/hnkhajduk

Umotvorine

- * Sve što je duboko voli maske.
- * Zahvalnost je mjerilo svake sreće.
- * Sjena neznanja zove se strah.

Vicevi, šale...

Na razgovoru za posao:

- Prosječna plaća je 500 eura, a poslije može narasti i do 1.500.
- U redu, onda ću doći poslije.

Uđe momak u zlataru da kupi zaručnički prsten za svoju djevojku.

- Koliko staje ovaj prsten?
- 500 eura, gospodine.
- Užas. A ovaj drugi?
- Dva užasa, gospodine.

Mudrolije

- * Da bi se stiglo do izvora treba ploviti protiv struje.
- * Tko čini dobro od njega se još više dobra očekuje.
- * Najbolji način da pobjegnute od problema je da ga riješite.

Vremeplov – iz naše arhive

Europski susret mladih u Genevi, 2007.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Đurđinska gradina

Da ste došli od Male Bosne, morali bi prići nuz do priko one grede koju svit zove Gradina. A išli ste već priko nje kolima? Dobro.

Jeste opazili da točkovi tamo drugačije zvone?! Čovik osića da zemlja nije šuplja, štogod čvrsto je pod njom, a ni taj brig nije taki ko da ga je Bog lupio iznad dola.

Stari ljudi su pripovijдали da se ispod grede dugo povaljivala nika kamena koza. Jedan je čuši ovamo, drugi onamo, da mu ne smeta pri oranju, dok jedared nisu došli niki Turci. Napitali za kamenu kozu, naprtili je na kola i nikom ni rič: odeše ko da i nikad nije ni bilo. Posli se čulo da je u kozi bilo silno blago.

Svit pripovida da je na toj gredi kadgod bio turski grad. Zato valjda tamo zemlja zvoni i pod praznim kolima, pa zato tu gredu i zovu Gradina. Ko zna. Evo, onaj put što iz dola vodi onako usičeno priko Jaramazovićeve grede, stari ljudi su zvali Demerkapija.

Šta je i kako je, ja vam to ne ću kazat, a to i ja znam da su tu kadgod Turci gospodarili. Vi cigurno ne znate, a ja znam i ko je odud istiro Turce. Aničić Ilija je istiro i poslidnjeg Turčina.

Imo je vilovskog konja. Puši stivu lulu, pa kad je zapali on krene i dok je ne ispuši, na vilovskom konju priko noći ode tamo i natrag do onog mista di planine gore u plamenu.

Bio je čakundida čak mojoj majki. I ona je bila još pomalo vilovske povrze. Sav okoliš je to znao. Poznavala se po tom da je imala tri reda zubi i doli i gori, a sve zube u ustima je imala kutnje.

Kadgod se o tom više pripovijđalo, pa su stariji ljudi pamtili sve i o Gradini.

Ja sam u mladosti još slušo o tom. Tako je na Blagovist jedna mlada išla s ditetom na salaš. Morala je prići priko Gradine. Ona tamo, kad se na gredi iznenada otvori podrum. Baš je bila sama s ditetom u povelju, al se nije uplašila. Di bi se plašila kad u podrumu sidi dida s kosom do zemlje, nuz njeg gore dvi velike sviće, a svud okolo hrpe i hrpe dukata.

– Nosi koliko ti srce zaište. – viče dida iz podruma.

Mlada utrčala, pa će nagrčat u nidra i u pregaču. Uzela je koliko je živa mogla ponet i biž! Bila je već na Gradini, kad se sitila za dite. Obazriće se, a podrum već zatvoren. Nestala vrata ko da i nikad nije ni bilo, a dite ostalo u podrumu.

Od radosti evo žalosti. Odnela je kući blaga i blaga, a šta to vridi kad nema diteta. Nije ga još ni odbila od sise – kako će dite živit u podrumu s didom!

Muka i žalost. Vrime prolazi, ona zabadavad obalazi Gradinu, od podrumski vrata ni traga, makar je noktima kopala zemlju.

Valjda bi sirota i prisvisla od tuge i nevolje da joj nije došlo na san da će se podrum opet otvorit za godinu dana.

Jedva je živa dočekala drugu Blagovist. Kad tamo, a podrum opet otvoren. Tamo je i dida, opet gore njegove dvi sviće, hrpe dukata još i veće, a dite se sigra sa zlatnim novcima. Živo i zdravo, ta lipo da ni kod matere ne bi bilo lipče.

– Nosi dukata koliko očeš! – dida opet dočekiva mladu.

Nek on dočekiva nju kako oče, a ona skočila u podrum i zgrabila dite pa se nije više ni obazrla. Kažu da se od tog vrimenta dida ni kad više nije javljo.

Pričao Roko Stantić, Đurđin
Hrvatske narodne pripovijetke iz Vojvodine, 1960.

XV. GUPČEV BAL

Bal će se održati 10.2.2024.
godine u velikoj dvorani Doma
kulture u Donjem Tavankutu,
od 19.00 sati.

Za dobru zabavu
pobrinut će se tamburaški
ansambl "Ruže" te Marko
Žigmanović i bend iz Subotice.

Cijena ulaznice, u koju su
uračunati večera i neograničena
konzumacija pića je
2.800 dinara.

Ulaznice za bal se mogu
rezervirati na broj
+381 64 2015274
Kristina Križan

GRADSKA UPRAVA GRA- DA SUBOTICE

TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVI- NARSTVO

U skladu s člankom 50. Za-
kona o planiranju i izgradnji
(Sl. glasnik RS, br. 72/2009,
81/2009 - ispr., 64/2010 - od-
luka US, 24/2011, 121/2012,
42/2013 - odluka US, 50/2013 -
odluka US, 98/2013 - odluka US,
132/2014, 145/2014, 83/2018,
31/2019, 37/2019 - dr. zakon,
9/2020, 52/2021 i 62/2023) i čl.
od 55. do 68. Pravilnika o sa-
držini, načinu i postupku izrade
planskih dokumenata (Službeni
glasnik RS, br. 32/19)

Oglašava JAVNI UVID U

Nacrta Plana detaljne regu-
lacije za prostor između ulica
Frankopanske, Ferenc Szé-
pa, Aleje Maršala Tita i Petra
Lekovića u Subotici

Javni uvid može se obavi-
ti od 8. siječnja do 6. veljače
2024. godine, radnim danima
od 8 do 12 sati, u Gradskoj
upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizič-
ke osobe mogu izvršiti uvid u
Plan u Gradskoj upravi Grada
Subotice, u Tajništvu za građe-
vinarstvo, Stara gradska kuća,
ured br. 204 i na službenoj in-
ternetskoj stranici Grada Subo-
tice www.subotica.rs u rubrici
Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rje-
šenja tijekom javnog uvida
mogu se u pisanoj formi dostavi-
ti Tajništvu za građevinarstvo
(Uslužni centar, šalter 8 i 9), od
8. siječnja do 6. veljače 2024.

Javna sjednica Komisije za
planove bit će održana 13. ve-
ljače 2024. godine u 13 sati u
zgradi Stare gradske kuće (u
Plavoj sali), Trg slobode 1.

Pravne i fizičke osobe mogu
pred Komisijom za planove
obrazložiti svoje primjedbe
koje su u pisanoj obliku do-
stavljene tijekom javnog uvi-
da.

Gurablice

Gurablice su veoma stari kolač koji je jednostavan, jeftin, pravi se od i nekada lako dostupnih sastojaka, a opet toliko jedinstven da je nepremašen.

Ova vrsta keksa pravila se nekada u svakoj kući, a često i za vrijeme božićnih blagdana jer mogu dugo ostati sveži ako se čuvaju u zatvorenoj posudi.

Recept je s nama podijelila i kekse ispekla **Bernandina Bako** iz Đurđina. Kaže, naučila ih je praviti od svoje mame još dok je živjela s roditeljima na salašu na Bikovu. Bilo ih je puno djece, pa su gurablice bile često na meniju. »Ako nije bila pogača s makom, onda su bile gurablice. Mama je često pekla kolače za nas djecu i zbog jeftinih sastojaka, gurablice su bile najčešće«, kaže Bernandina koja i sama sada rado peče ovaj keks za svoju obitelj – muža, djecu i unučad.

Sastojci:

250 g masti
250 g šećera
4 jajeta
700 g brašna (pola oštro, pola meko)
1 dl mlijeka
2 vanilin šećera
1 prašak za pecivo
prstohvat soli
šećer u prahu

Priprema:

Razdvojiti bjelanca i žumanca. U veću posudu staviti žumanca, mast, šećer i vanilin šećer te sve kuhačom umutiti. Dodati brašno, prašak za pecivo i prstohvat soli te posebno umučeni bjelanjak. Kako bi se lakše sjedinilo, dodati mlijeko.

Tijesto umijesiti i razvući oklagijom na debljinu 4-5 cm. Na namašćenu tepsiju redati kolače modlom oblikovane.

Kolače peći u pećnici na 180 stupnjeva 20-ak minuta, tj. dok ne porumene.

Pečeni kolači se po želji mogu posuti šećerom u prahu.

Gurablice se mogu praviti i s orasima. Mljeveni orasi se mogu dodati u smjesu, ali za količinu koliko se dodaju treba smanjiti brašno ili se samo mogu ukrasiti od gore s ovim orašastim plodovima. Prije pečenja gurablice premazati bjelanjkom na koji staviti – zalijepiti pola ili četvrtinu oraha i tako peći.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

***Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«***

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 400 dinara.